

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

IX. Alia quæ sequuntur eiusdem tractatus, eodem modo refutantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

communem esse, ut omnium ferè Scholasticorum huius temporis; ego verò dicere non dubitarem; omnium ferè Theologorum, tum antiquiorum, tum etiam recentiorum; nimirum juxta illum modum explicatam, quem in superioribus congressibus exposuimus: cum enim conscientiam certam nostri omnes postulent, ac proinde certam etiam probabilitatem, inde sequitur, illud *minis tutam* non averfativè, sed comparativè, intelligendum esse, ac proinde illam, quæ minus tuta dicitur, esse verè tutam; immo æquè tutam formaliter, exponit deinde rationes quibus nostram sententiam defendimus, sed adeo debiles, ut vel inde satis constet, impossum illi fuisse, eaque rationum momenta reticita & suppressa, ex quibus satis facillè intelligere potuisset, quàm longè absumus ab iis absurditatum & blasphemiarum monstris, quæ nobis passim, nec sine scismacho, exprobrat, primò enim vult, dici à nobis, sufficere pro regula morum, proxima scilicet, ut homo licetè agat, quod sibi probabiliter apparet honestum; cum tamen pro illa regula certum iudicium practicum de honestate operationis statuamus. Secundò moralem certitudinem non differe à probabilitate, etiam minore, quia certitudo nihil est aliud, nisi determinatio ad unum; sed per assensum opinativum, intellectus ad unum determinatur; quis unquam talia repugnat interminis, assensum opinativum certum dicit; quidem certitudo est determinatio intellectus ad unum; sed firma & omnis formidinis expers. Tertiò in moralibus, sufficere certitudinem ex probabilibus; non ita crudè; sed illud tantum certum iudicium practicum de usu opinionis verè certò probabilis haberi posse; quartò in speculativis licetè quempiam sequi posse minùs probabilem, igitur & in moralibus; sed hanc consequentiam absque multa limitatione non admittimus. Quintò esse quidem perfectius, sequi probabiliorem, sed nemo tenetur ad perfectius & tutius, modò illud, quod sequitur, sit tutum, non abnuimus; sed negant Adversarii, tutum esse. Sextò fore jugum intolerabile, si in omni materia teneremur opiniones probabiles indagare; sed hoc etiam negant Adversarii. Septimò agere cum formidine, rectè conscientia non adversari; sed nos, qui conscientia iudicium certum esse volumus, hoc argumento aliter utimur, in hunc scilicet modum; tota ratio Adversariorum ad hoc principium reducitur, quod scilicet formido inesse non possit iudicio conscientia; sed hoc contra minùs probabilis usum nihil facit; alioquin æquè faceret contra usum probabiliorem; quod enim pauci illi ex Adversariis dicunt, probabiliorem certam moraliter esse, tanquam absurdum & repugnans supra exposuimus: deinde iudicio practico de usu minùs probabilis nulla formido inest; unde corrui præcipua illa Adversariorum machina: tandem num. 256. asserit, minimè licere, minùs probabilem & minùs tutam sequi; quam assertionem dicit evinci ex 26. argumentis, seu fundamentis, ut vocat, quæ fusè recensuit à num. 59. ad num. 109. item ex iis, quæ habet à num. 123. ad n. 252. si enim sequi non licet æquè probabilem & minùs tutam, potiori jure, sequi non licet minùs probabilem & minùs tutam; sed quia hæc jam supra discussimus & excussimus, frustra omnino jam actum ageremus: quare his omisissis, nova fundamenta concutienda sunt ab Illustrissimo in hanc rem jacta, eaque longè plura cum ea ad 42. perduxerit, quamquam eadem, more suo, centies repetit.

4. РІТІАНОРН. Hujus rei fidem facit primum

fundamentum, quod habet num. 257. ab Aristotele petiit ex lib. 2. de anima text. 133. quem adduxerat num. 140. 139. 129. & alibi; ubi docet Philosophus, opinari in nobis non esse; necesse est enim, aut verum, aut falsum dicere; unde infert Illustrissimus intellectum cogi ad probabiliorem à motivis gravius; sicuti statere lanxà majore pondere deprimitur. Nunquam Philosophus hanc consequentiam deduxit; quia falsissima est, nec dixit unquam, intellectum cogi, seu rati ab objecto non eviderenter proposito; sed illud unum dumtaxat, opinionem ab imaginatione in eo praesertim, distinguere, quod imaginari, sit, cum libet, & quodlibet, & res omnes fingere, secum tamen opinari; nempe opinari, est asserere, aut negare hoc, vel illud, ut verum, aut falsum; quod sine motivo fieri non potest: unde liberum non est opinari; hoc tamen non facit, ut intellectus, proposito sibi objecto, citra evidentiam, ab eo determinetur ad assensum, aut seipsum determinare valeat; sed tantum à voluntate; supposito tamen objecto; motiva autem voluntatis varia sunt, & motivis intellectus distincta, ut jam aliàs dictum est, unde stante utraque parte probabili, licet altera sit probabilior, voluntas ex aliis motivis, determinare potest intellectum ad minùs probabilem, pro qua stat etiam motivum intellectum movens, sed non determinans; nec inde sequitur, intellectum habere libertatem, sed subiacere voluntatis impetui, nec ad fingendum, vel quodlibet opinandum, à voluntate determinari posse; quia quo ad hoc, requiritur semper, ut motivum addit ad assensum sufficienti, seu grave, seu leve; si enim nullum addit, intellectus opinari non potest; si leve, ad opinandum determinari potest, sed imprudenter; prudenter tamen, si verè accedat grave; ex his, hoc primum fundamentum corrui.

6. АНТИМ. Hæc sanè, ut dicam quod res est, et paragraphis, glossatis, & rubricis definita non sunt, sed ex puris principis Theologicis & Philosophicis, ex quibus, actionum humanarum ratio, causa, vis & tota analysi statuuntur: quod non est adeo facillè, & quibuslibet obvium, ut quispiam sibi persuaderet: Hominis intellectus, uti & oculus, alia quidem multa cognoscit, & videt, quamvis seipsum ignoret, quem non nisi per actus reflexos, ut vocant, attingere potest: Itaque hoc fundamentum ruinofum est; alterum verò simile huic; vult enim, ne probabile quidem iudicium practicum, quod actus sit licitus, ab eo formari posse, qui sequitur partem minùs probabilem; cum motiva pro illicito, fortiori sint, & rapiant intellectum: Eodem vitio laborat hæc ratiocinatio, ut patet; immò, ut sæpe diximus, iudicium illud practicum de usu minùs probabilis certum esse volumus, nec probabile nobis esse videtur: quod autem certum esse querit, jam sæpius ostensum est; si enim certum est, esse opinionem probabilem, certum est, assensum esse prudentem, electionem licitam, usum honestum. Tertium fundamentum eodem recidit; putant enim, stante utraque parte probabili, intellectum violenter flecti in eam partem, pro qua stant validiora motiva; & si hæc sint equalia, uni adhærere non posse, nisi alteri adhærere; fieri autem non potest, utramque simul veram probabiliter iudicari; hoc ultimum verissimum est; sed falsum illud, non posse intellectum à voluntate determinatum uni parti adhærere, nili

judicium speculativum à practico", opinionem ipsam
ab ejusdem usu & electione, rationem veri à ratione
liciti minimè distinguat.

ANTIM. Sed, inquit, n. 262. is qui minùs probabilem sequitur, non adhibet moralem diligentiam ad cognoscendum, an peccatum insitigatur peccato: & hoc est sextum fundamentum.

PITHANOPH. Quis amabò majorem diligenti-
am in eo desideret, qui certus est, peccatum non
infecti, quique autem judicat certò , vñum opinionis
minùs probabilis honestum esse, certus est peccatum
non infecti, ad hanc autem veritatem praticam certò
cognoscendam, adhibenda est diligentia: & si quis
eam nactus non fuerit, licite agere non potest; erit
fortè major difficultas, in veritate ipsius opinionis in-
daganda.

ANTIM. Stante utraque opinione verè probabili, & cognita, ridiculum dictu est, majorem diligentiam ad cognoscendam certò veritatem utriusque, ad-

hibendam esse repugnat enim, veritatem : quæ tantum est probabilis, certam esse : & frustra quæpiam diligenter adhibetur ad certitudinem illam inveniendam, quæ inveniri non potest, falsum est etiam, quod subicitur Illud, probabiliorem partem magis veram videri, cum enim veritas in individuo posita sit, una pars non est verior alia : nec etiam probabilior accedit propius ad verum, cum falsa esse queat, & minus probabilis, vera, falsum autem ad verum minime accedit : ad quo infinite distat : dicere debuerat Illud scilicet, unam partem esse probabiliorē : quia scilicet, gravioribus motivis nititur : quod ultero admitterimus : unde qui sequitur probabiliorem, prudenter agit, ut jam aliàs dixi, quod tamen non facit, ut is, qui minus probabilem sequitur imprudenter agat, sed tantum minus prudenter, prudentia enim suscipit magis & minus, ut ajunt.

PTTHANOPH. Statuit pro 7. fundamento, in
quolibet alio gravi negotio, in quo agitur de proprio
cujusque commodo, nullum lequimius probabilem
partem; unde concludit, potiori jure, in re propria
salutis, & in qua de offensa Dei agitur, nullum legi
debere opinionem minus probabilem, in quaestione
scilicet, morali; alioquin peccati periculo sese committit,
ac proinde culpa imputatur. Falsum antecedens, &
falsa consequentia; illum quidem, quia saepe accidit, ut
in bello, negotiatione, aliiusque hujusmodi negotiis,
prudenter quis minus probabilem partem amplectatur,
quia v.g. facilius, expeditior, commodior, &c. haec
verò quia licet in iis actionibus, quae ad aliquod opus
faciendum tendunt: v.g. in administratione Sacra-
mentorum, applicatione remedi, decisione causae,
committenda pugna, negotiatione instituenda, ali-
que hujusmodi, via probabilior tenenda sit, non ta-
men indefequeretur, tenendam esse in pura actione
morali: quia stante utraque parte verè probabili
ritus est, ac certo honestus illius usus: igitur non agi-
tur de offensa: abest omne peccati periculum, nec ulli
quamcumque tandem partem teneat, culpae imputa-
tur. Reddit tamen, instat opportuna mulcta, non senset
infectus scrupulus: demus eum, utramque partem
verè probabilem de tali pacto, quod probabile sit,
esse usurarium, probabile item, non esse usurarium:
hoc posito, si argumentor, probabile est, esse us-
urarium, igitur probabile, esse illicitum: igitur certum
esse non potest quod sit illicitum, id est, quod non sit
illicitum, igitur judicium illud practicum certum esse
nequit.

ANTIM. Ex hac quidem, pactum est usurarium, sequitur hæc, ergo est illicitum: sed nego antecessoriam.

Q 2

dens:

dens: & rectè quidem: quia in eo dicitur absolute, quod sit verè ac certò usurarium: ex illa verò, probabile est, esse usurarium, non sequitur hæc, ergo probabile est, esse illicitum: si enim probabile est, illicitum esse, certum est, illicitum esse: ut jam aliàs diximus: quia si formides, an licitum sit, quod agis, certò peccas.

13. PITHANOPH. Ut ex certo sequitur certum, ita ex probabili sequitur probabile: igitur si probabile est, esse usurarium, probabile est esse illicitum: nempe ex usurario sequitur illicitum: igitur eo modo illicitum, quo usurarium, nimirum ex usurario certo, certum illicitum, ex usurario probabili, illicitum probabile.

14. ANTIM. Ex probabili tantum sequitur probabile tantum, sed nunquam certum, ut patet: sed quidquid probabiliter illicitum est, certò est illicitum, ut dixi: igitur ex usurario tantum certo sequitur: unde cum consequentia dicat necessariam connexionem antecedentis cum consequente, vi cuius, unum ex alio sequitur, & cum inter illicitum certum & usurarium probabile nulla sit connexio, quæ tamen est, inter illicitum probabile, & illicitum certum, male inferitur ex usurario probabili, illicitum probabile, & proinde illicitum certum: unde, ut jam monui aliàs: ex hac certa, probabile est esse usurarium, sequitur hæc, igitur honestum est ab eo abstinere; uti ex hac certa, probabile est non esse usurarium, sequitur hæc, igitur honestum est, illo uti, vel illud inire: immo si tum illud valeret ratiocinium, sequi non liceret probabiliter minus tutam: stante utraque parte verè probabili; ponamus enim partem illam, quæ pactum adducit usurarium, esse minus probabilem: ita semper argumentari licet: probabile est, esse usurarium, licet minus probabile: probabile igitur, esse illicitum, ac verè quidem, minus licet probabile: unde nunquam formido abesse, si peccatum inest: hinc fortè Baro in eam ridiculam sententiam ivit, quod non liceat sequi probabiliter minus tutam: sed cuncta hæc, ex illo paralogismo profluxerunt: unde videas, levioris operæ rem illam non esse, quæ non modo utriusque Theologiæ, immo & Philosophiæ, verum etiam Logicæ non mediocrem notitiam postulat: & miror, aliquos fuisse, qui cum subtiliores illas disciplinas à primo limine vix salutarint, sibi tamen jus & potestatem arrogant controversiam istam definiendi, non mirum est igitur, si tot paralogismis illam potius miserè tædarent, quàm rectè, ut par erat, definiere.

15. PITHANOPH. Data opera & ex industria, denuo argumentum illud opposui: quia cum in errorem multos, incautos, scilicet, induxerit, operæ pretium esse putavi, sepe ac sæpius illud dissolvere: sed ad num. 263. venio, in quo jacet octavum fundamentum, ex eo petitum, quod frequentius eveniat, ut opinio minus probabilis sit falsa, & probabilior, vera: sed in materia morali: verum, vel falsum sufficienter ostenditur, ex iis, quæ plerumque eveniunt, ut rectè, Philosophi, 1. Eth. cap. 1. non 3. ut dicit: igitur qui sequitur opinionem minus probabilem, sequitur id, quod ostenditur esse falsum: male concludit auctor, à secundum quid: ut ait, ad simpliciter, illud enim verum, vel falsum, quod ostenditur, non est certò falsum, aut verum, at grosso modo, & figuratè, ut ibi Philosophus, id est, probabiliter, verisimiliter, unde minus probabilis est minus probabiliter vera: hoc ultro fateamur: ex quo tamen non sequitur, inde ostendi, esse absolute falsam: immo nec plerumque evenit, imò nunquam evenit, absolute falsam

esse, & parum appositè in hanc rem textus Philosophi adducitur, in quo vult tantum, ea in scientia morali statuenda esse, ut vera, quæ ut plurimum eveniunt, v.g. cum ut plurimum eveniat, ut Patens diligere liberos, illud tanquam verum in hac disciplina assumitur: sed quid quælo hæc, ad utramque partem verè probabilem actionis cuiuspiam moralis: cum nunquam accidat, alteram absolute falsam, aut veram esse, sed tantum probabiliter vera, aut falsa dici possit, vel æquè utraque, vel una magis, altera minus: quæ dicta esse velim, iisdem motivis stantibus, si enim aliquid Ecclesiæ decretum accedat, probabilis delinere esse. Sed idem, quo ad hoc, de probabiliori dicendum est, quæ cum falsa esse possit, etiam ab Ecclesiâ damna-
ri potest.

16. ANTIM. Ludit Illustrissimus num. 264. ubi statuit novum fundamentum, atque, quætionem illam periculosè determinari, in qua de peccato mortali quaeritur, nisi veritas expressa habeatur: sed quæ consulit opinionem minus probabilem, non habet veritatem expressam, ergo quætionem periculosè determinat, & consequenter mortaliter peccat: & hæc ex D. Thom. quodlib. 9. art. 15. hic locus nobis potius faver, quia S. Doctor quætionem illam, an liceat, habere plures præbendas, ibidem determinat arguendo, sed contra, & in corp. nimirum in debitis circumstantiis, hoc licitum esse: sed inquis, habuit expressam veritatem, an fortè certam: minime gentium: quæ probabiliter tantum, ex gravibus scilicet & rationabilibus motivis: igitur quisquis habet expressam veritatem, probabilem nimirum, & rationabilibus motivis fretam, periculosè non terminat: sed quæ consulit, aut sequitur verè ac certò probabilem opinionem, licet minus probabilem, habet expressam veritatem: nisi enim hæc sufficit determinandum est, S. Doctorem periculosè determinasse, quod absit, ut aliquis dicat: quisque ergo sequatur opinionem verè quidem, sed minus probabilem, non committit se discrimini salutis, vel periculo peccandi: cum certus sit, ab usâ illius opinionis peccatum abesse.

17. PITHANOPH. Scitis à quo ro. fundamentum accepit in 4. d. 17. q. unic. non loquitur de opinione utrimque probabili & vera, sed de Sacramenti Confessionis præcepto divino: nam quisquis divinitus gratiam amisit, tenetur eam recuperare: & cum possit eam recuperare vel per Sacramentum, vel per contritionem, via tamen Sacramenti certior, & facilius tenetur, hac viâ illam recuperare: ita Scot. num. 1. saltem, inquit sub finem ad minus inde habeo, quæ rationabiliter fuisse datum præceptum generaliter in confessione faciendâ: sed quis hoc negat? quando agitur, vel de peccati periculo proximo fugiendo, vel de amissa gratia recuperanda: quis neget, inquit, tenendum certum, & dimittendum incertum? sed in tuto sumus, stante utraque parte verè probabili, ut proinde stante iudicio practico certo, de honestate utriusque. Deinde Scot. ibid. certior viam illam esse docet, quæ facilius est: quia cum facilius confessio, quam contritio, perfecta scilicet, quæ tamen attritionem vocat, inde concludit, effectuiorem, cum sit magis in potestate hominis: atque usus opinionis minus probabilis facilius est: quia hoc negat: ergo vel inde Scotus nostræ sententiæ fautor, sequi opinionem magis probabilem, quæ minus probabilem, refragante scilicet toto genere hominum: si enim hæc doctrina de probabilitate retineatur, innumeræ propemodum actiones

humane omittendæ sunt, quia scilicet eas omitti, tunc est, tutius inquam materialiter, uti diximus, unam partem probabilem oppositam tutiorem esse. Unde deinde homines in maximas vite angustias cō-
ducuntur: hanc tamen viam faciliorem Illustrissi-
mus appellat & invehitur in plerisque Theologos, quod Christianæ vite officia plus æquo laxarint, at-
que illam cœli viam dilatarint, ac demum quod in
gratum humani commodi plura indulerint contra
æges & conscientiam hoc uno dumtaxat nomine,
permissæ ab iis opinionis minis probabilis: sed bo-
næ rationis, qui de notis ac per se notis disputo &
solum iudicium esse, demonstro.

ASTEM. Tria sequentia fundamenta sunt eius-
dem conditionis, undecimum tale est, stante utra-
que parte æquæ probabilis, tenemus sequi tutiorem;
quæ parte æquæ probabilis, tenemus sequi tutiorem;
ergo multo magis, stante altera minis probabilis, il-
lud antecesserit jam supra rejectum est, & statim
similitudo explicata; explosum etiam ut falsum, in-
tellectum à parte probabiliori rapi, trahi, determi-
nari sibi contradicit manifestè, nam ex
eo quod hæc utraque parte æquæ probabilis, vacil-
lans, fluctans, & indeterminatus, inquit, intellectus
necesse est minime, quod tamen falsum esse, ostē-
dimus, concludit, plus restat vacillationis, fluctua-
tionis, & indeterminacionis, stante altera minis
probabilis, hunc intellectus à probabiliori rapitur
& determinatur, non vacillat ultra, neque flu-
ctuat. Denique non opinatur intellectus minis pro-
babiliter ad unum illicium esse, sed iudicat certo, esse
illicium. Duodecimum ex eo Scripturæ loco deducit,
qui amat periculum, peribit in eo: Fatemur ul-
timè quid ad nos, qui extra periculi, proximi,
scilicet, aleam versamur, dum opinionem cer-
titudinem, & verè, minis tamen probabilem, ad
utramque partem reducimur: cum per iudicium pra-
dictum certo constet, usum illum honestum esse,
quo omni peccati periculo immunem; neque locum
hæc Theologi citant, contra nostram sententiam,
sed contra illam, quæ ad rectè operandum, iudicium
prædictum probabile tantum addit, si enim dubi-
tamus, seu formidamus, ne peccatum in sit, in eo casu,
si quid periculum video, & amo, ac proinde pec-
candi in nostra sententia, nihil tale, quæ & cer-
tè dumtaxat probabilitatem admittit, & nullum
iudicium prædictum ad honestè operandum, satis
elucet, nisi certum sit. Quod autem probabi-
litas, alteram veram esse, nimirum probabili-
orem proinde minus probabile sit, minus proba-
bile esse veram; cum tamen fieri possit, ut hæc sit
vera, & illa falsa, ut patet ex terminis, cum addit
motuum sufficiens ad præbendum huic assensum,
non video, cur voluntas intellectum ad dictum as-
sensum determinare non possit ex singularibus scili-
cet honestis motivis, quæ ad voluntatem, non
intellectum pertinent, sed falli possum, inquit,
dum assentior minis probabilis; ita est, sed falli
etiam possum, dum probabiliori assentior; unde
utrumque periculum est, ne fallar; neque in hoc fal-
li, peccatum est; seu vertitur culpæ; alioquin pec-
catus in eo, quod vitare, non possumus; sed in-
quit, majus periculum est, ne fallar, dum minis
probabilis adherere; majus est re ipsa, nego; quia
falli possum, adherendo magis probabilis; majus
videtur, seu majus apparet, concedo; unde
prudenter & melius factum in, fateor, si probabi-
liorem partem amplectar; sed qua lege ad perfe-
ctum obligor, ad prudentius, ad tutius; modò re-
re tutius & prudentius agam. Sed hæc quæso, to-

ties inculcata, mittamus. Denique 13. fundamentum
num. 265. petit ex hoc text. lib. 3. Reg. 6. 12. Respondit
Rex populo dura, derelicto consilio seniorum, & locu-
tus est eis, secundum consilium juvenum; Unde, in-
quit, Illustriss. opinionem minis probabilem sequi
non licet, sed quis unquam consilium illud Adoles-
centum, qui cum Roboam nutriti fuerant, verè ac
certo probabile, id est, gravibus & rationabilibus
motivis, seu rationum momentis firmatum censeat?
stultum potius, & stolidum consilium fuit; ac proin-
de imprudentissimum, ut rectè observant Interpre-
tes in hunc locum, ac præsertim Cornelius nosster, qui
multa ex sacris & prophanis auctoribus, in hanc rem
congerit; unde ut ex hoc loco Illustriss. legitimum
duceret argumentum, ita ratiocinari debuerat, Ro-
boam egit impudentissimè, dum stultum & stolidum
Juvenum consilium amplexus est, relicto prudente
ac certo Seniorum consilio, ergo pariter impruden-
ter agit & peccat, qui relicta certa sententia, partem
oppositam minime probabilem sequitur, sed jam lu-
mus extra casum. Fateor etiam, Seniorum consili-
um & iudicium, juvenum consilio, ut plurimum
saltem, anteposendum esse, quia illi rerum experien-
tia valent ac proinde prudentia; dixi ut plurimum
saltem, quia nonnunquam fecus accidit, & inter-
dum delirant senes, & Adolescentis Danielis iudi-
cium, duorum senum, quos dierum malorum invec-
teratos facit textus appellat, iudicio nemo certè
non anteponat. Præterea, quid quæso ad rem insti-
tutam, senes inter & Iuniores comparatio? quali
verò senes & sapientes à nostris partibus non stent,
& opinionem, minis licet probabilem, modo certo
& verè sit probabilis, tutam quo ad usum non repu-
tent; sed pudet, in his hærrere.

19. PITHANOPH. Aristotelem ad decimum quartum
fundamentum iterum ac tertio reducit; nimirum
lib. 2. de anima, text. 152. ubi habet, rectè ab intelle-
ctu res percipi prudentia, scientia, atque opinione ve-
ra, sed quid inde? de qua enim opinione Philo-
sophus loquitur? de vera inquit? an certo vera,
an probabiliter tantum? non primum, alioquin jam
opinio non esset, sed scientia; secundum igitur;
id est, de opinione verè probabili, seu vera probabi-
liter, qua scilicet intellectus, de rebus obscuris atque
incertis prudenter & rectè iudicat, non rectè verò,
per iudicia iis opposita, puta opinionis improbabilis;
ita prorsus omnes interpretes in hunc locum: Præ-
sertim D. Thom. est enim opinio, inquit, ad utrum-
que, vel ad unum cum formidine alterius; denique,
fieri potest; ut minis probabilis sit vera, & probabi-
lior, falsa; nec est, quod dicat Illustrissimus, minis
probabilem plerumque falsam esse; nam unde hoc
habet? Vel unam proferre debuerat, quæ reverà cer-
tè probabilis sit, de cujus falsitate constet: lumen
intellectus, inquit, nihil est aliud, quam manife-
statio veritatis; rectè, sed quantum res qualibet
patiens est; igitur veritatis aut certæ, aut probabilis,
& malè citat S. Thom. 1. 2. quæst. 67. art. 1. Ubi ne
verbum quidem de hoc habet. 13. fundamentum du-
cit ex cap. in canonicis, distinct. 19. seu ex S. August.
lib. 2. de doctrin. Christian. cap. 8. Ubi ait, in ca-
nonicis scripturis, eas esse admittendas, quæ à plu-
ribus & gravioribus Ecclesiis admittuntur; ac præ-
sertim à Sede Apostolica; ergo, inquit, idem de
opinionibus; nulla sanè consequentia; quia vel
scripturæ sunt canonicæ, vel non canonicæ, si
primum, tenentur omnes illas admittere, ut pa-
tet, ut autem sint canonicæ, pro talibus ab Ec-
clesia declarandæ sunt, & proponendæ; si vero
secundum

secundum, nulla lege ad illas teneor, ut pater, deinde quid quaeso hic Augustinus; optima sane tradit praeccepta sacrarum Scripturarum studiosis; inter quae, illud est, ut in admittendis scripturis canonicis graviorum & plurium Ecclesiarum Catholicarum auctoritate potius, quam alia ratione ducantur: quod certe praecceptum, seu documentum rationabile nemo non censet; unde idem facile de probabiliore parte senserim, & facile auctor omnibus esse, ut semper illam sequantur, uti & consilia Evangelica, & quidquid perfectius à Christo & Apostolis nobis suggestum; sed quod teneantur, & gravi noxa sese inquant, si minus quidem, certo tamen & verè probabilem amplectantur, absit, ut hoc onus imponam, quod Deus nobis non imposuit; satis enim est, bene, prudenter & tuto agere, nec ad melius, prudentius & tutius materialiter adstringimur; accedit, quod inter scripturas, & opiniones morales latissimum discrimen est, ut dixi; cum utraque pars tuta sit opinionis scilicet magis & minus probabilis; secus tamen in scripturis, ut pater.

20. ANTIM. Decimum sextum fundamentum duxit ex auctore operis imperfecti, in *Matth. cap. 23. homil. 44.* si vestimenta empturus, inquit, gyras unum negotiatorem & alterum, & ubi meliores vestes inveneris, & pretio viliori, ab illo comparas; quomodo non oportet populum circuire omnes doctores & inquirere ubi sincera veritas Christi vendatur, & ubi corrupta; & omnium confessiones cognoscere, & veriores eligere, plus quam vestimentum: omisit Illustrissimus & omnium confessiones cognoscere; illud enim, veriores eligere, ad confessionem refertur; nimirum fidei; nempe hic agitur de veritate, id est, de vero sensu, Scripturae, ut pater ex versu proxime antecedente, sed quid quaeso hæc ad opinionem probabilem? sed, inquit, veriores partem debemus eligere, id est, verum Scripturae sensum; veritas enim magis & minus non suscipit, ut jam diximus, itaque in rebus fidei, certam veritatem habere debemus, eamque ab Ecclesia accipere, non à privatis, non à damnatis Doctoribus; in moralibus verò, quæ ad fidem non pertinent, cum variis & contrariis opinionibus subiiciantur, probabilem dumtaxat veritatem, speculativam scilicet, gravibus tamen & rationabilibus motivis fultam obtinere possumus, quæ semel posita, iudicium practicum certum de honesto, electæ opinionis usu elicimus: ex hoc autem loco Illustrissimus Modernos auctores frustra & perperam redarguit, eo quod dicant, cuique licere varios auctores consulere, de moralibus; cum potius ex hoc eodem loco contrarium consequatur, si enim pro veritate certa scripturae, omnes Doctores circuire debemus, cur non pro veritate certo ac verè probabili, in moralibus idem non liceat? non tamen facile annuerim, nisi Doctores tantum orthodoxi, pii, periti consulantur, nullum certe in parte, seu factione opposita esse video, cui centeni & milleni nostrarum partium non sint merito anteposendi; sed cavendum est à quibusdam impostoribus sanctitatis, ut idem auctor sapienter monet, initio statim hujus homiliae, qui circa mulieres facile sese constringunt, viduas praesertim, quæ & facile decipiuntur, & de facultatibus suis, Magistris suis multa largiuntur, cum nullius potestati subiectæ sint: quod hæc spectent, nemo non videt: sed demus, aliquem cogitasse de inveniundo aliquo patre, modò iuste fieri possit: consulit Doctores, puta Suarez, Sanchez, Valq. Valent. Lessi. Tolet. Lugo, aut certe, Malder. Gamalchi. Lambert. du Vallium,

Bonacin. Navarr. aut si vis, Corneium, Salon. Argon. Zerol. Basilium, &c. à quibus accipiat, partem affirmantem esse verè ac certò probabilem, licet opposita sit probabilior, at citra certitudinem, ad hæc porro insisterem consulens, an teneatur sequi probabiliorem omnesque communi consensu respondeant, eum non teneri, probè tamen & prudentius facturum si eam sequatur, tum hic ad alios convertere sese, puta Philalet. Merend. Mercor. Fagnan. Batom. Sinich. &c. qui omnes fulminante ore respondent illum teneri; qui faciet miser in huiusmodi angustis nullus profectò est deliberandi locus, si vel tantulum apud se reputarit, obscurum istorum manipulum, à clarissima illorum legione, ut numero, ita auctoritate, doctrina, pietate, peritia multis sane parangis superari, & negari non posse, longè probabiliorem esse illorum sententiam, ac proinde, etiam juxta paucorum istorum principia, oppositæ præferendam & juxta mentem Augusti. supra laudari, & ipsiusmet Illustrissimi verba, nimirum illam partem alteri saltem præferri posse, quam plures & graviores Auctores sequuntur; quod autem plures & graviores doceant, ad probabiliorem partem nos non teneri, dum constat oppositam verè ac certò probabilem esse, notorium est, & fatentur ultro adversarii, sed in his diutius quam par sit hæreo.

21. PITHANOPH. 17. fundamentum ex Tullio. *de senect.* petrum omitendum esse videtur; cum nec ad rem faciat, nec ex placitis Tullii hæc controversia definienda sit.

22. ANTIM. Quid faceres, nullum lapidem non moveret, & ex omni ligno sagittas, ita prius, tertia post pagina, Proculi sententiam prævaluisse testis, cum eam Homericis versibus confirmasset.

23. PITHANOPH. Ibi autem Tullius asserit, magis felicitatis esse, veras opiniones in senectute saltem assequi: quid est hoc, veras opiniones? nihil certè, nisi verè probabiles, seu veras probabiliter; repugnat enim, opiniones certò veras esse, aut dici, quasi verò, certò probabiles non sint verè probabiliter, seu verè probabiles; nec est, quod dicat, plerumque falsas esse; cum ne unam quidem appellare possit verè ac certò probabilem, quam certò falsam esse constat; sed ita prorsus de re ista Adversarii, ac si eam minimè intelligent.

24. ANTIM. 18. fundamentum ex Doctore Angelico sumptis, num. 269. & 270. nimirum ex *quodlibet. art. 10.* ubi docet, in iis, quæ ad fidem & mores pertinent, nullum excusari, si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistris; quia in dubiis, non est de facili præstandus assensus; item ex *quodlibet. 8. art. 13.* ubi docet in contrariis opinionibus, nullum excusari à peccato, si in aliquam dubitationem adducatur. Sed non agitur hoc loco de opinione erronea, quæ sit contra manifestum scripturae testimonium, sive contra id, quod publicè tenetur secundum Ecclesiam auctoritatem, sunt ipsissima S. Doctoris verba, sed de opinione verè ac certò probabili, nec in huiusmodi dubiis debet quis facile assensum præbere, sed debet consulti regula fidei, quam quisque percepit de scripturarum planioribus locis, & Ecclesiae auctoritate, in iis, quæ ad fidem, itemque in iis, quæ ad mores, si vel in scriptura contineantur, vel ab Ecclesia declarata fuerint, in aliis verò, quæ certò non constant ex gravi tantum & rationabili motivo assensus præbendus est: sed quid quaeso hæc ad nos qui erroneas opiniones Novatorum reicimus; nec ab iis, qui errant in fide, & mandatis Ecclesiae obstinate parere recusant, Theologiam nostram moralem restaurari?

relatum posse, clamamus; ut ut sit, hic Doctores vellet articulum in eos mirifice quadrat; quod veniat ad quodlibet. S. jam alibi non semel discutitur, & manifestè ostensum, S. Doctorem non minus favere, qui dictum articulum ita connotum in opinionibus in nullam dubitationem alacritur, & sic non peccat. Ne autem in doctrina Doctoris inveniamus repugnantia, quod dicitur vel cogitemus: distinguenda est duplex dubitatio, seu formido, speculativa scilicet, & practica, seu formido, speculativa nunquam S. Doctor excludit, cum de opinionibus oppositis loquatur, nulla opinio conari potest abique dubitatione, seu formido, seu opinio est, certa non est, quamvis probabilis, aut etiam probabilior sit; practica autem excludit conscientia, quam in hoc articulo decies inter paucos verus appellat, id est, à iudicio practico, quod ad recte agendum, certum esse debet: item legem certam, seu certò veram à dubia distinguere debemus quod autem lex certa esset, ne quis plures haberet Præbendas, ex eodem S. Doctore supra laudato habemus; sed dubium erat inter Doctores, an vero contrariis dogmata esset; loquitur ergo S. Doctor de lege certa. His positis, nihil habet S. Doctor, quod nostre sententiae non faveat, quæ & omnem dubitationem à iudicio practico excludit, & docet legem certam, non obstante abrogatione dubia, per non usum obligare. Nescio an severius Doctor Angelicus rem istam definierit; imponit autem Illustrissimus Doctori Angelico, quasi dicat, nullum angelicum posse unam partem in contrarietate opinionum, nisi opposita omnino improbabilis illi videatur, nunquam hoc dixit S. Doctor, qui tantum hoc modò desiderat, ut omnis dubitatio practica excludatur, id est, ut conscientia certa sit; sed profectus ad veritatem dissimulant, hæc à se intelligi, nec debent fortè aliqui ex severioribus Scholasticis, qui hæc sententiam mihi vitio vertant; ut quid enim debita argumenta diluuntur? ut quid dissimulantur Bullæ? ut quid Theologus cum eo conparetur, quem summum quidem Canonistam, autem Theologum quispiam dixerit? hæc scio; sed hæc Pauli responsione mihi quoque uti liceat, debere omnium sumus.

19. PITHANOPH. 19. fundamentum ex eo petit, quod Concil. Viennense, Clement. unic. de summ. tunc dicat, eligendam esse opinionem probabilioris, de gratia & virtutibus, quæ in Baptismo innotant; quasi verò in controversia fidei, Ecclesia probabilior partem definire non possit; sed potius definitione Ecclesiæ jam definit esse opinio, & opposita erronea evadit, vel hæretica; quid adhuc ad præsentem controversiam? sed hoc loco Vincentium Baronem libenter in hunc modum appellat: eo tempore, quo Sixtus IV. duas illas sententias edidit, in gratiam Conceptionis imbutas, demum partem oppositam probabilioris sentit, nec opinio inficiat ibis; sed eo tempore, non debuit potius Sixtus; quid hoc neget; uti ad definitionem proximam accessit, ponamus definiisse, tunc verè non definierit; partem igitur minùs probabilioris elegit, ac definivit; idem quo ad contrarietatem de auxiliis, dictum esto: Ecclesiæ igitur in rebus humanis in suis definitionibus parum nocet, sed antiquo usu, Patrum dictis, & communis Theologorum consensu. Idem profectus esse dicimus, quoad cap. Capellanus, de feriis in quo Clemens VIII. aut Celestinus, declarat posteriorem opinionem, nimirum de nuptiis celebrandis, me-

liori & subtiliori ratione niti, quod scilicet tum sacris Canonibus, tum consuetudini Romanæ Ecclesiæ consentiret; ac proinde, ut rectè monet gloss. ter vandam esse, sed quid hæc ad controversiam nostram? quid etiam illa sententia Proculi? quid quæso hæc ad opinionem verè ac certò probabilem? producere debuerat Illustrissimus aliquem textum, vel aliquem SS. Patrum locum, aut S. Thomæ, vel alterius cuiuspiam Doctoris antiqui, in quo disertè opinio verè ac certò, licet minùs probabilis, in contrarietate opinionum moralium damnetur, explodatur, & ad ulum, seu praxim reduci prohibeatur; hoc præstare debuerat, ut causam suam firmaret, sed verè non præstitit, quia præstare non potuit; imò palam denunciare non dubito, Merendis omnibus, Mercuris & Baronibus, eosque quavis sponsione provoco ad idem præstandum; relictæ scilicet inutili locorum farragine, quæ suos codices, frustra licet, cumularunt.

26. ANTIM. Refert deinde, num. 271. statuitque, pro 20. fundamento, varias loquendi formulas suorum Doctorum, Jurisperitorum scilicet, à quibus apertè negatur, si quando unam partem sequantur, oppositam probabilem censeri; sed potius illam reproberent ut improbabilem; & licet, inquit num. 273. sæpè affirmant aliquid esse probabilis, non tamen propterea sentiunt oppositum esse probabile; quod probat ex Clement. unic. de sum. Trinit. ubi probabilior eligitur, unde opposita rejecta censetur. Ab hoc ultimo incipio, ac dico, ante definitionem Ecclesiæ, probabilioris dumtaxat fuisse, ac proinde oppositam minùs probabilem, quamvis non verè, neque certò probabilem, cum & SS. Patres, & Moderni Theologi refragarentur; & verò quod Illustrissimus observare debuerat, post definitionem Ecclesiæ, non jam probabilior, sed omnino certa prima illa sententia dicenda est, quod autem suis Jurisperitis affingit, damnari scilicet ab iis, ut improbabiles sententias iis oppositas, quas ipsi defendunt, confutatione non indiget; nempe in ea præsertim materia, acerrimæ fervent disputationes, & vix duos invenas ejusdem planè sensus: agunt certè inter se paulò acerbius, quam nostri Theologi, qui scilicet in aliis impugnantis, modum servant humaniorem, nec ita barbarè, ut sic loquar, Christianos adversarios imperunt; quod tamen omnes Adversariorum sententias, quas ipsi non tenent, respiciunt ut improbabiles, puta Hostiensis, vel Guido Papa, Innocentius IV. Dinius, & Hostiensis, Guidonis; Joan. Andreas, Dini, Joan. Andr. vel Calderini ejus filii adoptivi, Albericus, Alberici, Baldus, Baldi, Ancharanus, vel Antonius de Butrio, utriusque, Zabarella, Joannes de Imola, Archidiaconus, illorum omnium Panormitanus, Turrecremata, Alexander; istorum etiam Felinus, Covarruvias, Navarrus, &c. dici verè non potest, absque nota, gravissimis illis scriptoribus inulta; imò vix Barbosam, seu Thomam Sanchez, seu quemlibet alium ex iis recentioribus, qui allegationibus paginas implent aperias, nisi pro sententiis oppositis densi auctorum cunei, in oculos statim incurrant; ac proinde citra declarationem Ecclesiæ, utramque partem probabilem esse, constat: quod autem se legisse non meminerit, relinqui nobis à Patribus libertatem eligendi opinionem, quam maluerimus; quia nunquam etiam legit, eripi ab iis dictam libertatem, quando scilicet utramque partem verè ac certò probabilem esse constat; imò & eam concedi, ex citatis alibi Leonis magni verbis, Epist. 92. ad Rusticum, nimirum in iis quæ dubia fuerint, vel

obscura, id noverimus sequendum, quod nec praeceptis Evangelicis, non dicit consilium, contrarium, nec decretis SS. Patrum invenitur adversum. Equidem in foro externo, & in practicis quæ aliena jura respiciunt, nefas est iudici, infirmiorum opinionem sectari; ut rectè Soro, lib. 3. q. 6. art. 5. post Abb. qui docet, in externo quidem & contentioso foro, sequendam esse opinionem illam, quæ meliori & subtiliori ratione nititur; sed verò in foro conscientie, & ad effectum non peccandi, ut rectè Navarr. in manual. cap. 27. num. 288. & prudenter observat P. Dechamps, cap. 2. questionis: porro malè citat Augustinum, lib. 7. cap. 35. de unico Baptismo, quia hoc opusculum uno tantum libro, & 18. capitibus comprehenditur; voluit dicere de Baptismo contra Donatistas, lib. 7. c. 53. n. 35. cum enim quaereret, utrùm approbandus esset Baptismus datus & acceptus, imicè & joculariter, ubi nulla esset societas, vel Ecclesiastica credentium: in eo casu, inquit, divinum iudicium per alicujus revelationis oraculum, concordatione & impensis supplicii devotione gemitibus implorandum esse censebam; ita sanè, ut post me diuros sententias, ne quid jam exploratum & cognitum asferent, humiliter expectarem; quid quælo hæc ad præsentem controversiam? cur locum Illustrissimus fideliter non citavit? cur casum, de quo agebatur, dissimulavit & reticuit ex industria?

27. PITHANORH. Ex dictis etiam corruunt duo sequentia fundamenta, 21. scilicet, & 22. quæ jacta à num. 275. ad num. 281. vult enim communem sententiam relinquendam esse, quando contraria probabilior est; ergo, inquit, potiori jure minus probabilem; sed 1. in hoc casu communis est etiam minus probabilis; quandoquidem opposita probabilior est. 2. hoc tantum locum habet in foro contentioso, ut differt Hostiensis, & Joannes Andreas observant, citati ab Illustrissimo, num. 276. 3. ad hoc iidem docent, necessarium esse, ut communis notoriè malè dicat, vel convincitur, falsitatis scilicet. Omitto historiam illam Paphnutii ex Socrate, lib. 1. cap. 11. excerptam, seu veriùs à Socrate homine Novatiano, ac proinde cœlibatus hoste, Concilio Nicæno, & S. Paphnutio affectam, quam profectò levius & citra necessarium examen Gratianus retulit, c. Nicæna 31. dist. illam enim ita expolit Eminentissimus Peronius, observat. 3. replicæ, seu constitutionis, cap. 20. & quinque argumentis demonstratis manifestæ falsitatis convicit, ut mera fabula censenda sit; & pro tali habendam. Iraculenter ostendunt Baron, ann. Christi 58. & 325. ad num. 149. Bellarm. lib. 1. de Cleric. cap. 20. Binius tom. 2. Concil. not. in 3. can. Nicæna. Francisc. Tuerian. not. in 4. can. &c. Unde ab Illustrissimo zelo expectandum potius fuisset, ut notam illam à duobus Historicis hæreticis celeberrimo Concilio inustam abstergeret, potius quam confirmaret, præstantissimorum & doctissimorum hominum exemplo, Bellarmini, Baronii, Peronii, &c. Decretum vero illud Theodosii quo sancitur ut potior numerus vincat auctorum in diversis sententiis, & in æquali numero ea pars cui adhæret Papinianus; regula est iudicibus præscripta quo ad forum externum ut notorium est, unde fundamentum illud 22. futile restat.

28. ANTIM. Eiusdem farinae est 23. quod profertur à num. 281. ad 285. quo scilicet probatio plenior absorbet oppositam minus plenam, igitur & probabilior minus probabilem, quid est hoc, absorbet? id est, superat, vincit, gravioribus motivis nititur, ac proinde in foro contentioso Iudices eam sequi debent, idque ex officio; at verò in foro conscientie

non obligat, ut sæpè diximus; cum enim pars minus probabilis etiam tuta sit, ad tutiorem materialiter non tenemur ex præcepto, sed invitamur ex consilio. Quod autem addit ex Anchar. Doctores numero plures prævalere paucioribus; non semper est verum, nec enim numero, sed auctoritate & rationum momento res censentur; sed demum ita esse, non negabit haud dubiè Illustrissimus, longè plures auctores, eoque graviores à nostris partibus habere, nempe ipse tres, aut quatuor ad summum, nullius ferè nominis, pro sua sententia laudat; nos verò centenos & millenos appellare possumus pro nostroque est, quod potiora rationum momenta sibi arroget, quæ certè quam levia & futilia sint, vix dici, cur credi potest, cum tamen nos demonstrativa proferamus.

29. PITHANORH. 24. fundamentum deducit, num. 235. ex consuetudine Civitatum, Regnorum, imò & Tribunalium; quæ sit, ut suffragiorum numero res definiantur, electiones peragantur, reliqua omnia statuuntur; ergo, inquit, opinionem minus probabilem sequi non licet; anomalam profectò consequentiam; illa quippe certa lege, vel conventionione fiunt, cum aliter vix fieri queant; utinam semper bene, cum sæpè accidat, ut & minus digni eligantur, & minus iustæ ferantur sententiæ; at quæ legæad probabilior teneor? dum constat, oppositam verè ac certò probabilem esse. Miror Illustrissimum hoc probandum suscepisse, nullum tamen Canonem, aut SS. Patrum locum, aut Scripturæ textum, aut decretum Ecclesiæ ab eo prolatum fuisse, quo differt cautum sit, ut in consilio opinionum probabilior teneor? multa quidem congescit, sed aliena, ex quibus nihil concluditur; quæ illud est, quod 25. fundamentum loco ab eo adducitur, num. 286. petium scilicet & decretis Capitulum generalium, seu constitutionum Clericorum Regularium, quos Theatinos vocant & redemptionis Captivorum: nam 1. iis decretis, hoc unum dumtaxat statuitur, ut Superiorem disciplinarum professores, opiniones probabiliores doceant atque defendant; quod jam fortè citra omne decretum facere tenebantur. 2. cum religiosi homines, non præceptis modò, verum etiam consiliis Evangelicis adstringantur, quid mirum, si propriis constitutionibus ad perfectius, melius, & tutius materialiter adstringi queant. 3. nego tamen, ullam esse constitutionem, vel ullum decretum dictorum Ordinum quo statuatur, ut opinio verè quidem certò, minus tamen probabilis damnetur ut periculosa, perniciofa, & ut improbabilis reprobetur; imò contendo, nullum à Capitulis generalibus hujusmodi decretum condidisse, aut posse; quod autem in hoc Illustrissimus Merendæ majorem fidem habendam esse, quam vel Dianæ, vel Pasqualigo peritissimis constitutionum suarum hominibus assentire dare profectò non possum; cum Merendæ extraneus sit, imò quo ad istam controversiam, plusquam suspectus; & multi mirantur, auctorem illum, aliquin damnatum, ab Illustrissimo toties citari atque laudari.

30. ANTIM. Minus tamen ferendum est, quod num. 287. 26. fundamentum in Synodalibus institutionibus Illustrissimi Episcopi Vincienfis Antonii Godeau statuerit, in quibus usus minus probabilis opinionis damnetur. Sed 1. hujusmodi Synodales institutiones sunt absque die & consilio, ac proinde vel hoc nomine suspectæ. is quidem est Illustrissimus

magis copios, cuiusmodi ingenium & cultum
 verumque illi elegantiam profa & versu extollamus,
 quod tamen ad superiores disciplinas pertinet &
 profundum eruditionem, est certe, quod Petronio,
 Malto, Abulenti, & multis aliis ejusdem ordinis
 ceterisque singulari illius opinio legem, aut ca-
 ram Ecclesiasticam non facit, s. cum illustri-
 tiam Paganam literarum confutetudine, seu com-
 muni conyunctus est: sciens loquar, & illius
 literas ad D. Paganum non vidi modo hñce oculis,
 sedumibus habui, quod non semel: ex quo pro-
 babilis suffragium in hac causa nullus potius ro-
 borabit. 4. denique in dictis instructionibus nonnulli
 legimus, quæ ferri non possunt, v. g. quod ad pec-
 cata mundi, quæ tempore, recta intentio sit satis:
 quod omnibus, utitur, iustus, superfluae delitiae, à salute
 hominis non arceant: quod cælum tantummodò
 de quo ingenioque hominibus & proceribus, quod ma-
 jor ex parte directores animarum ad commodum
 perueniant, propriam existimationem, hominum
 iudicium respiciat, non verò ad Deigloriam, regu-
 la Evangelii, Sanctorum exempla, proximi detri-
 mentum: quod denique aperta hac via, vix ullam a-
 ctionem pravam requiras, quæ licita non sit: hæc deni-
 que ininjuria & contrarietas in Ecclesiam hujus tempo-
 ris, apponit, quæ nulla erorum monstra dudum ferat & co-
 rectis: eadem pueris Hæretici, Calvinus, Petrus
 Molanus, aliosque Novatores Ecclesiæ hujus tempo-
 ris probatioribus, pusillius Episcopus usi se in
 hæretice conyugii: facit: ultra aliquot abusus effu-
 sionem, de sacra, & magnabus, tum laicis, tum
 eritis Ecclesiæ, non singulos Palpones plus iusto
 tribuit, sed hæc sæculo singulari non est, quod omnia
 hæc sæculi viguit, ac præsertim ante Tridentinum,
 quod tamen in Gallia receptum non fuit, quod
 rationem suffulserit ad Episcopos Galliarum, superbe
 dicti: nosse, quasi Episcopalem dignitatem dictum
 Ordinem deservit, quam tamen incredibiliter auxit
 augmentum. Ut in illustrius Episcopus nullo
 modo æqueantiam nostram de opinionis verè quidem
 a verisimilibus tamen probabilis usu ita perstringere
 possit, quia se imperi integritate & non probabili-
 tudine, ut dicimus, verum etiam moraliter certa
 remanet.

MATHANOH. Ejusdem farinae est 27. Illud
infundimentum quod habet num. 289. pe-
nitentibus aliquot Parochorum famolæ præ-
sentibus Ogdoadis : sed hæc jure ac merito
recedenda, quæ mille salutatum, convictis &
cognatis scelerant, ut errores & schismaticos
scilicet committant : vix oculis meis fidem habeo,
tunc lego, & semper miratus sum, cur famo-
la in tempora vestrum aliquis non confutaret, præter-
ea non facile & amplius pateat plenissime confuta-
tione.

g. ANTIM. Plenissime confutata fuerunt, sed
 confutatio multis de causis, nondum in lucem edita
 est, tamen aliquando, horribili procelle non
 timide cadenda fuit, cuncta hæc tibi legenda utamur
 incommodo, cum integra & fidei narratione re-
 ferat hæc causæ gestarum, quam in Decade nostra
 præcipue, et si, antius idemque fuit scriptorum illorū
 et confutarum auctor, excepta dumtaxat Sorbo-
 nensis, eam simulatus, peritos latere non potest:
 hæc ego vel ex inchoato versu statim agnosco: præter-
 eam quod habemus in hoc fatiscent Reum: sed de
 his, quod, facit, si fiat bene: tempori servendum

fuit; malus Dæmon nescio quis rem istam optimè
dispositam, & ad optimum finem pro Dei gloria, Ec-
clesiæ dignitate, infontium injustè oppressorum le-
uamine, & omnium honorum consolatorie tantum
non perductam, ita perturbauit, ut & Reidebitæ
pœnæ subditi fuerint, & infantes potius malè, imò
pessime habitū, de quibus fuisse in Decade, Ut ut sit
Illustrissimus ab iis scriptis ex tali officina profectis,
& in Sedem Apostolicam iniurijs, suæ causæ pa-
trocinium accertere non debuerat; quod tamen ab
eo mala fide factum fuisse non puto; led viderint ii,
qui optimo & doctissimo feni per se ipsum scripta illa
lustrare non valent sedulissimè, ne dicam malitiosè
imposuerunt.

33. PITHANOPH. Addo unum, quod apud Wendorckium legi, *nor. i. in 5. epist. sect. 1. §. 1.* nimirum geminam actionum humanarum normam à dictis Patrocis, hoc duplici dogmate Catholico restitutum fuisse, quorum primum est, *opinionem probabillem falsam in jure naturali à peccato non liberare*: alterum verò, *in confictu opinionum probabilium, tutiorem & probabilioram partem eligendam*. Et eorum porro dictu est, primum illud dogma Catholicum esse, cum potius dogma eroneum sit, cum enim laborems ignorantia invincibili certæ veritatis, aut falsitatis, in probabilibus; et eorum dictu est, ignorantiam invincibilem à peccato non liberare, errorem istum in auctore multi castigant; quod autem illa sit ignorantia invincibilis, negari non potest, cum adhibita quavis diligentia, certæ veritatis in his haberi nequeat; quod vero ad secundum pertinet, dogma Catholicum temere dicitur, cum sit mera opinio, eaque vix probabilis, ut suo loco abunde ostensum est; sed quæso pergamus.

34. AN.T.M. Sic autem statuit 28. fundamentum, *num. 290. & 292. imprudenter agit*, quipro regula suarum operationum utitur iudicio probabili: nos certo utimur, nimirum iudicio practico; nec unquam speculativum illud tantum probabile regulam esse diximus; sed pergit, *sequiturque opinionem, quam solam putat esse probabilem*, non reflectens ad motiva partis oppositæ: negamus statui posse unam partem veræ ac certò probabilem, nisi motiva partis oppositæ ponderentur: & frustra futilia illa fundamenta, quæ nihil penitus probant, allegantur. *Agit autem imprudenter*, qui ex duabus æquè probabilibus sequitur minus tutam: hoc etiam supra rejectum est, quia semper tutam sequitur, modò utraque pars verè accedat probabilis sit: sic autem concludit, *ergo agit imprudentissimè, qui minus probabilem & minus tutam*: nego consequentiam: nam prudenter agit, minus prudenter licet, nullus autem ad pectus eius, ad prudentius teneretur: quod minus probabilis habeat speciem mali, in concursu probabilioris, ut ait, falsissimum reputa: & hoc est, petere principium: confundit malum illiustrius, cum minore bono: falsum est etiam, probabilio rem esse magis veram: imò & magis apparere certò veram: repugnat enim, certò veram esse, quandoquid est tantum probabiliter veræ: unde ut probabilior reputatur probabilis vera, quamvis fallam esse posse, certò constet, ita minus probabilis minus probabiliter vera censetur: quod autem ad probabilis, perfectius, prudentius teneamur, nunquam hucusque Adversarii probaverunt, nec probabunt in posterum. Locum illum Augustini, lib. 1. de Baptismo, cap. 3. *gravior peccaret in rebus ad salutem pertinentibus, vel eo solo, quod certa incertis præponeret*: hunc locum dumtaxat urgent, in hanc rem Adversarii apud Wendro-
ckium

• *clium, not. 1. in epist. 5. sect. 4. §. 1.* unde miror Illustrissimum suggestum fuisse: sed quid ad rem? nam iudicium speculativum utriusque partis, utrumque incertum, neutrum certum: practicum utrumque certum est: neque hic agitur de praefrenda parte certa improbabili atque incertae, sed de praefrenda magis probabili, minus probabilis: nec igitur hoc loco de periculo, quod per iudicium practicum certum omnino arceatur: hinc adductae ab eo similitudines putei, fluminis, duelli, aliaque periculorum exempla in hanc controversiam non quadrant, ut rerum istarum periti nobiscum facilius iudicabunt: unde nec imprudens, nec temerarius, nec fatuus censendus est, qui nobiscum sentit: parcius ista viris sapientissimis, doctissimis & piissimis, reponere possem cum senore nec eorum, quae sequuntur allegationes S. Thom. Scot. Sylvestri cap. significasti 2. & c. *petitio de Homicidio*, toties appellata & supra rejece quidquam probant, ut tortes ad nauscam fere ostensum est.

PITHANOPH. 29. deducit num. 292. ex multis absurdis, quae ex nostra doctrina sequuntur, ut ait, & illius auctores inter se dividerant, quorum aliqui limitationes adjunxerunt, ut gravia illa absurda fugerent: alii vero libere illa deglutiunt, quasi absurda non essent. Nostri auctores alique fere omnes, sed de nostris potissimum loquor, quo ad substantiam hujus controversiae omnes conveniunt: 1. iudicium practicum certum desiderant, 2. veram, certam & indubitam probabilitatem: 3. hinc opinioniones probabiliter tantum probabiles in usu & praxi non admittunt: 4. probabilem opinionem ab improbabili probe discernunt: idem porro dicimus omnes, quamvis in modo loquendi nonnulli ab aliis discrepare videantur: cum tamen Adversarii in varias & contrarias partes eant, ut se ab his difficultatibus expediant, quas alioquin fugere non possent. Wendrockius, Parochi, alique fœderati volunt, illam dumtaxat opinionem probabilem licitam esse, quae vera est: sed neutra certò vera est & utra vera sit, scire non valeo: unde quo ad hoc, ignorantia in invincibili laboramus: nihil refert: si fallam sequeris, erras, peccas, etiam in eo, quod vitari non potest: en parum, parum, &c. Comitulus, Philaleus, Cajetanus, docent, probabiliorē tenendam esse: sed hæc æquē falsa esse potest, ac minus probabilis: deinde, si major probabilitas certa firmat iudicium practicum certum, quidni etiam minor, dum æquē certa sit, denique, minus probabilis interdum tutior est: cur ergo eam sequi non licet? Merenda & Vincentius Baro eò venerunt, ut dixerint, tutiorem semper tenendam esse, sive magis, sive minus probabilis sit, sed cum gravius, & ab omni ratione alienum esse videretur, probabiliorē illicitam esse, si quando minus probabilis tutior sit, Illustrissimus Fagnanus, præeunte Mercoro, quos deinde Augustinus de Angelis, Marinatius, &c. sequuti sunt: Illustrissimus inquam, ablegata omni probabilitate, partem probabiliorē certam esse voluit, ac proinde omnem difficultatem, quam præmissæ sententiæ pariuntur, penitus cessare: sed pace illius dixerim, crescit ex eo difficultas, non cessat: quia repugnat, probabiliorē dumtaxat partem certam esse, ut saepe ac sepius supra dictum fuit. Ex quo satis videre est, utrius partis defensores magis inter se dissentiant: octo ad summum inter illos auctores quatuor diversas sententias docent, atque defendunt.

ANTIM. 29. fundamentum deducit ex primo absurdo, quod est de Medico, a num. 293. ad num. 298. quia, inquit, liceret Medico, minus probabile me-

dicamentum ægro porrigere; negant tamen omnem ferē nostris, Suar, Valq. Sanch. Granado, Salas, L. Fillius, Reginald, Becan, Gordon, Bresser, Bufen, & alii quos fideliter & accuratè citat P. Dechamps in quest. cap. 8. idque sive ratione proprii ostendit, sive charitatis erga proximum, sive pacti taciti ægri inter & Medicum intercedentis, sive aliorum omnium conjunctum, quod probabilis reputari non potest, male citat Azor Illustrissimus, tom. 1. lib. 2. cap. 7. quest. 11. quod doceat, porrigi posse a Medico medicamentum minus probabile: nihil tale ibi Azor quin potius disertè ibi tradit contrarium: nimirum manifestum esse jare, non posse Medicum remedium ægro porrigere, quando dubitat, an sit ei probatum, an nociturum: unde quando sub finem questionis docet, ubi sunt contrariæ Medicorum opiniones, licere Medico juxta aliorum sententiam, sive probabilior & tutior, sive neutrior, neque probior, ac proinde æquē probabilis & æquē (nec enim dicit minus probabilem, nec minus tantam) ægrotum curare, ita intelligi debet ex precedentibus, ut nullo modo dubitet, an medicamentum profuturum sit, an nociturum; perperam item citat Salas Illustrissimus, 1. 2. quest. 21. tract. 3. dist. 1. sect. 19. a num. 156. nihil prorsus habet Sal. dist. 19. de Medico: nec in tota illa sect. adnotat, num. 156. sed iolus num. 137. Salas igitur, scilicet ubi de verbo ad verbum retulit, num. 134. sententiam P. Vasquez, num. 135. quatuor assertiones habet: prima est, licere Medico, adhibere medicamentum probabile, quando certius non suppetit, & alioquin certum est, ægrotum nullo adhibito medicamentum moriturum: secunda est, non licere Medico probabile remedium adhibere, quando certum suppetit, nec etiam quando dubium est, an sit nociturum, an profuturum. 3. est, quando æquale, aut fere æquale est periculum mortis, sive adhibeatur, sive non adhibeatur medicamentum, adhibere non licet, a quando longè probabilior est, ægrotum adhibito medicamento evaluum, quàm non adhibito moriturum, licet adhibere: tum deinde, num. 156. addit juxta hæc, nimirum juxta has conclusiones, debere illa judicari, quæ habet Azor supra citata, quæ ad finem usque sectionis de verbo ad verbum more suo exscribit: unde manifestò liquet, inopari huic auctori, & apertam affingi calumniam ab Illustrissimo Fagnano, quod utrum fieri possit, nullus sanè probabilista docuerit. Ceterum, ut jam alibi monui, Adversarii minime distinguunt probabile medicamentum à probabili opinione: & tota res reducenda est, in quo nostri omnes conveniunt, non esse opinionem verè ac certò probabilem, quod Medicus possit adhibere minus probabile medicamentum, quod scilicet constat esse minus probabile, quotiescumque vel certum, vel probabilis suppetit.

PITHANOPH. Sed instat Illustrissimus de charitatis amore erga proximum, tenetur Medicus ad probabile medicamentum, cum non ex amore veritatis & recti tenemur ad probabiliorē partem: & sic Medicus corporum tenetur ad probabilem, cum non pariter Medicus animarum, ne scilicet porrecto minus probabilis & minus tutæ opinionis pernicioso consilio, animam occidat, & hæc plura quam flebilis num. 297.

ANTIM. Quam sint hæc levia, vix dici potest: præceptum charitatis obligat, diliges proximum tuum, non tamen amor veritatis, quid si enim ad omnem veritatem homines adstringerentur: ut nobis

nobis, ut Illustrissimo alioquin doctissimo, quia
maior Philosophis, Theologicis, Mathematicis,
divinis humanis literis haud dubie ignorat; dein-
de certa veritas in probabilibus haberi nequit, ad
certam non obligamur; alioquin ad impossibile
tenemur quod blasphemum est Calvinistarum
tenentur ad veritatem saltem probabilem, in-
conveniens enim ad veritatem saltem probabilem,
sed minus probabilis etiam vera est probabi-
lis, cur ergo ad probabilis perfectius me adstrin-
git, denique non est opinio verè ac certò probabi-
lis, quod medicamentum minus probabile adhiberi
possit, dum probabilior suppetit, cum tamen sit opi-
nio non probabilior modo, sed moraliter certa, quod
non probabilior verè ac certò, minus licet, probabilem
licet sequi possumus, amor recti obligat, inquit,
conveniens enim non obligat, nimirum rectius & per-
fectius, satis est nobis certò constare, operationes
nobis rectas & honestas esse, uti constat per judi-
cium prædictum certum.

39. PITHANOPH. 30. fundamentum sumit Illu-
strissimus et 1. absurdo, quod est de Judice, idque a
num. 39. ad num. 39. quia, inquit, licet iudici se-
cundum minus probabilem judicare; hoc ipsum
nobis omnes negant, Suarez, Vasq. Valent. Sanchez,
Tanner, Becan, Coninck, Granado, Salaz, Filiucius,
Layman, Malder, Villalob, Filiucius, Tanner, Becan
sec. Frag. Martin. Perez, Palavicin. quos accuratè
collegit Dechamps, loco citato, quibus multi alii
addi possunt, ut Lugo, de just. disp. 37. sect. 10. num. 116.
ubi præter alios ex supradictis, citat Azor; cum
tamen Illustrissimus inficias ire non possit, impugnat
tamen quibus nobis hanc doctrinam firmare co-
noscitur, quamquam meo iudicio valde frustra; primò
quia iudex tenetur cuique reddere jus suum, secun-
dò quia causa 2. quia Resp. constituit illum ju-
dici cum hoc onere. 3. quia alioquin esset acce-
ptionem iure ipso prohibita: agnoscit Illu-
strissimus istas rationes esse veras; vult tamen æquè
contra istum, qui opinionem minus proba-
bilem sequitur in moralibus: 1. quidem, quia offen-
sio Dei pluris æstimanda est, quam læsio juris
humani; sed fallitur, quia nulla esse potest offensa
Dei a minus probabilis opinionis, sicuti esse
potest, inferenda sententia juxta minus probabi-
lem, secundum verò, quia si Respub. exigit à Judi-
ce, ut secundum magis probabilem in causis
temporalium, potiori jure Deus à nobis exi-
git, ut saltem probabilior sequamur; sed hoc
non saltem probabilior sequamur, quia gratis adstruitur; quia
facile est, ut minus probabilis nullum est salutis,
sed peccati periculum; nec ille Scripturæ textus ap-
plicari potest, in quo Deus jubet, ut probabilior
sequamur: tertium denique, quia quotiescumque
accipitur in praxi minus probabilem, habet
accipitur personæ hominis, contra Deum & le-
gem, sed cum opinio minus probabilis, nimirum
nequeat certo non sit contra Deum, nec contra le-
gem, ut sepelimus, et idcirco dictum est, in hoc
casu accipitur personæ hominis, contra
Deum & legem; minor autem, non quidem quod
Illustrissimus hæc dicat, utpote qui Dialecticis &
Scholasticis dissertationibus assuefactus non sit, nec
consequenter regulæ eidem satis familiares
sunt, tamen, à quopiam Theologastro hæc ea-
dem ingeghita fuisse. Quid si autem jura utrimque
probabilia, an iudex alteram pro arbitrio sequi
possit?

40. ANTM. Jam mentem meam super hoc alias
expressi, cum in capitulis Reum nunquam dam-

nare licet, nisi vel confessum, ut vocant, vel con-
victum, nec certa pœna pro incerto & dubio delicto
imponi potest. 2. in civilibus, stante jure utrimque
æquè probabili, possessioni favendum est, juxta
communem regulam. 3. præscindendo à possessione,
& stante jure æquè probabili, certum est Remp.
posse ita de re illa disponere, ut vel utrique parti æ-
què dividat, vel alteri tantum adjudicet. 4. certum
est Remp. hanc facultatem Judici concedere posse,
utrum verò concesserit, tenent multi probabiliter, ut
Sor. Valent. Manuël Ledesm. Vasq. Sanchez, Azor,
Layman, Malder, Villalob, Filiucius, Tanner, Becan
quos citat Delugo, num. 114. & sequitur, num. 115.
contra Bannez & Granado; quod autem iudex rem
dividere possit æqualiter; nemo negat, nisi fortè De-
lugo, num. 118. ubi ait, certius fore periculum in di-
visione, qua posita, certum est verum Dominum pri-
vari re sua, quo ad dimidiam partem; sed hoc facile
solvi potest, quia jus ita disponendi, quo ad incerta,
est penes Remp. ac proinde penes Judicem; nullam
igitur injuriam partibus facit, quod ad me spectat,
hortarer partes ad divisionem & concordiam; & tu-
tus putarem, etiam iis dissentientibus, divisionem
statui. Sed pergamus ad alia.

41. PITHANOPH. Num. 303. ducit 31. fundamen-
tum ex 3. absurdo, quod est de administratione Sa-
cramentorum, sequendo opinionem minus proba-
bilem, vel adhibendo materiam, aut formam minus
probabilem; nostri omnes docent, si suppetat mate-
ria, aut forma certa, probabilem adhiberi non posse,
aut si probabilior suppetit, minus probabilem poni
non posse; & præter citatos supra, addit ibidem P.
Dechamps, Oviedo, Arriagam, Mascarenhas; addi-
possent multi alii, atque adeo recentiores omnes;
quare mirari satis non possum, quoniam pacto Illu-
strissimus adeo vehementer in duos præstantissimos
& in hoc genere nulli secundos auctores vestri Or-
dinis Gabrielem Vasquez, & Thomam Sanchez
invectus fuerit, quasi ipsi docuerint absurdum non
esse, adhibere materiam, aut formam minus proba-
bilem in consecratione Sacramenti; quod tamen ab-
solutè non asserunt, sed tantum quatenus hoc non
esset contra communem Ecclesiæ usum, & charita-
tem proximo debitam ex officio Ministri talis Sacra-
menti; nec enim putant rationem ab irreverentia pe-
titam evidenter concludere, cum etiam militet in
qualibet alia re sacra, atque adeo in ipso divino præ-
cepto: atqui nemo negat, quin is sit communis Ec-
clesiæ usus, ut minus probabilis materia non adhibe-
atur, dum probabilior suppetit, nec etiam probabi-
lior, dum suppetit certa; nemo etiam negat, quin
praxis opposita opponatur charitati erga proximum
in re gravissima & sæpe necessaria ad salutem; unde
Sanchez, lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 34. absolutè di-
cit, peccare Ministrum contra charitatem, qui se-
quitur in hoc opinione minus tutam; idque po-
tiori jure, si faciat contra communem Ecclesiæ u-
sum, qui quo ad hoc strictissimæ legis vim habet:
idem prorsus Vasq. 1. 2. quest. 19. art. 6. disp. 63. cap. 3.
num. 10. & seq. Quid ergo peccarunt duo illi præ-
stantissimi auctores, qui docent, peccare hunc Mi-
nistrum, cum reliquis omnibus Societatis vestræ
Doctoribus, idque ex duplici gravissimo capite, cum
tamen vel una ratio ad probandam illam sententiam
sufficeret; existimarunt quidem, cum multis aliis,
rationem illam ab irreverentia petitam, non satis
evidenter concludere; debuisse, quo ad hoc, illos
impugnare & convincere Illustrissimum, sed nihil
minus; distinguit abs re duas quæstiones, prima est,
an

an liceat; secunda, an fiat; sed non advertit Illustrissimus, unam tantum quo ad hanc controversiam, questionem proponi; nec enim quaeritur, an fiat Sacramentum, quia cum statuat materia probabilis tantum, statuitur etiam quod certo non fiat, sed tantum probabiliter; unde illud non quaeritur, an fiat, sed an liceat, cum dicto periculo, Sacramentum ministrari queat; nec aliud quaerit Suarez, cuius sensum Illustrissimo pessime suggererunt; in hoc autem omnes vestri conveniunt, quod Sacramentum ita ministrari non debeat, nec absurdum illud admittunt, cuius hoc loco meminit Illustrissimus.

42. ANTIM. Imò ex hoc capite Illustrissimus solidè impugnari potest, argumento, ut vocant, ad hominem; si enim opinio probabilior certa est moraliter, in qualibet materia, etiam Sacramentorum, hac doctrina locum haberet; igitur quisquis adhibet materiam probabiliorē, certam adhibere censetur, tutam igitur; igitur ad tutiorem, aut certiorē non tenetur, cum tamen certum sit, probabiliorē adhiberi non posse, dum suppetit certa. Sed eadem regula nostra, de qua supra, hic locum habet; non est enim opinio verè ac certo probabilis, quod materia minus probabilis adhiberi queat, dum suppetit probabilior, nec probabilior, cum certa suppetit; quod autem Suarez quem Illustrissimus citat contra duos prædictos, nimirum *tom. 4. in 3. part. disp. 26. sect. 6. num. 5.* dicat quidem, in re Sacramentorum, certam viam probabili, & probabiliorē minus probabili esse præferendam, quod duo illi fatentur ultro ac disertè docent; non tamen ut fingit Illustrissimus nos ad id teneri ex reverentia, quæ debetur Sacramento, de quo ne verbum quidem ibidem Suarez habet; unde patet, quia fide contra Valq. citatus fuerit; sed promore, nunquam fere fideliter auctores in hoc opusculo allegantur.

43. PITHANOPH. Sed quaeso te, quid de attritione, si est tantum materia probabilis Sacramenti Pœnitentiæ; nam ut audio producit decretum sacre Congregationis & sub Alexandro VII. missum in Belgium, quo utraque sententia probabilis declaratur, quamquam nostra illa communior, qua scilicet attritionem cum Sacramento satis esse, adstruitur; si communior, igitur & probabilior, cum certè firmioribus rationibus pars adversa non probetur.

44. ANTIM. Ex hoc decreto primùm facile contra Illustrissimum ejusque sequaces evincerem, opinionem probabiliorē certam non esse, quia scilicet nostra de attritione sententia probabilior est, ut nemo negat; quamvis alioquin certa non sit, quia si certa esset, pars opposita improbabilis censeretur, ut constat ex regula oppositionum alibi stabilita; sed probabilis censenda est ex dicto decreto; igitur inde rectè concluditur contra Illustrissimum, partem probabiliorē ideo certam non esse, quod jam supra ex communibus principiis demonstravimus; sed ad rem venio, & constantissimè assero, Attritionem, materiam probabilem Sacramenti nunquam à nobis dictam fuisse; nempe certam esse, dicimus, idque non probabiliter modò, sed probabilius dicimus; quisquis igitur certam materiam esse credit, absque ulla dubitatione illam adhibere potest; alia enim quaestio est, utrum materia illa, quam probabilem tantum esse constat, adhiberi possit; hanc autem non probabilem, sed omnino certam esse reputamus; & si quis fortè probabilem dumtaxat reputet, is profectò ad contritionem perfectam tenetur, quia non est opinio verè ac certo probabilis, quod materia

probabilis Sacramenti adhiberi possit, dum certa suppetit; cum tamen sit opinio verè ac certo probabilis, quod illa materia, quæ certa reputatur, adhiberi queat. Deinde ex hoc eodem decreto, idem probatur, quia per illud declaratur utraque sententia probabilis quidem, sed quo ad usum; cum enim ad sedandas dissensiones ortas in Belgio super hac quaestione, editum fuerit, nulla porro inter partes dissensio fuit, utrum sententia nostra speculativè esset probabilis, cum verè sit communior & probabilior, sed tantum quo ad usum; utramque igitur Congregatio probabilem, quo ad usum esse declarat, relicta partibus libertate, opinione sua utendi; hanc autem sanctæ Congregationis mentem fuisse, mihi sæpe significavit Eminentissimus Cardinalis Albicius, voluitque ut in Belgium rotundè scriberem, ut verè deinde scripsi. Præterea nemo negat; aliquam opinionem probabilem, etiam in re Sacramentorum locum habere, si talis sit Ecclesiæ usus; qui communis ubique usus invaluit in Ecclesia, ut attritio adhibeatur in Sacramento, & non minus verè attriti, quam contriti absolvantur: accedit, quod est opinio probabilior, cuius usum illicitum dicitur, gravissimum esset; maxime, si alia materia, contritio scilicet perfecta, difficilè haberi possit, præsertim ab insigni peccatore; quidquid dicat recentior quidam, reliquis omnibus refragantibus, quibus in hoc major fides habenda est: sed hic omitto, quia illius argumenta seu verius paralogismi accuratè diluam in appendice ad Dialogos de contritione.

45. PITHANOPH. Mihi super hoc abundè factum satis; transio ad 32. fundamentum petitorium, n. 304. & 305. ex 4. absurdo, quod verè esset, si Confessarius stare deberet iudicio pœnitentis, quantum probabilis, v.g. Pœnitens tenet probabiliter, talem negotiationem esse licitam, quam Confessarius illicitam putat, ac proinde pœnitentem recusat absolvere, nisi eam dimittat; & quia omnes fere tum antiquiores, tum recentiores dicunt, Confessarium adstringi in hoc casu ad absolvendum pœnitentem, modò alioquin sit rectè dispositus, aut saltem posse absolvere; nullum invenio alicujus notæ Theologum, qui hanc sententiam non defendat, longam auctorum seriem vide apud Sanch. lib. 1. in *Dealing cap. 9. num. 28.* item apud Lugo, qui rem istam accuratissimè discussit de Sacramento Pœnit. disp. 17 §. 2. per totum; supponunt tamen, opinionem pœnitentis esse verè probabilem, licet Confessarius eam falsam reputer, & oppositam sequatur; si enim certum esset, errare pœnitentem, deberet à Confessario dedoceri; & si recusat, dimitti, nisi in iis casibus, in quibus majus scandalum certò timetur, & pœnitens est in bona fide; deinde pœnitens supponitur vel doctus, aut saltem controversiæ illius peritus, ac de illa probè institutus; & verò pœnitens jus habet utendi opinione verè ac certo probabilis, quæ certè à Confessario privari non debet; quæ enim auctoritate nulla profluit, cum facultas iudicandi in hac non cadat: Confessarius potest pœnitentem interrogare, ut certior fiat peccatorum admisorum, tam secundum numerum, quam secundum speciem; ac deinde ubi dereliquo eum ritè dispositum videret, imposita pœnitentia salutari, eundem absolvere; at quod possit doctum & contrariæ doctrinæ pœnitentem in suas partes trahere, & nisi accedat, dimittens injustum, impium, imò & ridiculum est: Scotista accedit ad Thomistam, hic illum absolvere recusat, nisi universam Scoti doctrinam ejuret; Catholicus

tamen iudicat secundum unam nisi reputet illam veram probabiliter; itemque secundum alteram successe, nec aliter ab eo quidem intelligat, definitur potest; si enim sunt aequae probabiles A & B, immo, ut ferè semper accidit in iudiciis, & iuribus aequalibus, aequè tutae; Iudex hodie sequitur A, poterat tamen, eodem jure, sequi B, in iudicando; crastina die potest aequè sequi A & B, quid ni ergo sequatur B. neque ullum venenum inest, si sequatur opinionem verè accerto probabilem, licet alioquin falsa sit, uti & probabilior falsa esse potest; nec sequitur ut falsam, sed ut probabiliter veram; quod autem dicit, probabilitatem illius non habere fundamentum in re; sed tantum in tenebris intellectus, falsum est illius commentum; qui probabilis opinionis naturam minimè intelligit; aliud enim esse reverè & videri probabile, ut cum Philosopho aliàs diximus; falsum est etiam, hanc doctrinam novam esse, quae docet, sequi falsum; quia haec doctrina docet, sequi verum probabiliter, licet falsum esse possit; unde nunquam licet sequi falsum cognitum, secus tamen verum probabile, quod falsum esse queat; neque haec doctrina nova est, sed ipsi mundo coeva, cum res fecus esse non possit; quod autem dicit, ex Deo non esse, sed ex Diabolo, qui est Pater mendacii; pace illius dixerim; nempe quisquis negat eum Adversariis, non eximi culpam illam, qui sequitur opinionem verè probabilem, si fortè falsa sit luculenter errat, cum homines ad necessitatem peccandi inducat; quod damnatum est in 3. *propof.* sed omnis error in fide, ex Diabolo est.

49. *ANTIM.* Ad 35. fundamentum accedit à num. 314. ad 319. ductum ex 7. absurdo, quod scilicet haec doctrina sine scandalo ad praxim reduci non possit, verbi gratia, fas erit marito, modò adhaerere uxori, modò illam dimittere; vel unum ex nostris citare debuerat; Thomas Sanchez, quem omnes alii in hoc sequuntur, lib. 2. de matrimonio quaestiones ferè omnes, quae ad probabile, vel dubium matrimonium pertinent à disp. 41. ad finem, usque libri mature, solide ac eruditè, suo more, discutit; sed nihil tale definit; immò disp. 45. num. 13. disertè asserit, juxta Manuelem, ut abique iudicis auctoritate, prior matrimonio spreto, ad secundas nuptias non convoleretur, in eo etiam casu, in quo conjugum alter si ceteri consensus certus sit; item disputat. 44. num. 2. si alter conjugum probabiliter teneat, matrimonium esse invalidum, eum non posse petere docet, licet reddere debeat, nisi alter idem probabiliter teneat; si tamen etiam probabiliter iudicet, validum esse matrimonium, potest petere ac reddere, ut docet num. 4. non tamen docet, propria alterius auctoritate, matrimonium dissolvi posse, vel eum ad alias nuptias convolare; idem tenent omnes alii ex nostris; cur enim nobis imponit; quasi verò ea, quae docet Sanchez, non sint consentanea *inquisitioni*, de sentent. excommunic. nimirum alterum conjugem, qui certus est impedimenti, non posse petere, nec reddere; qui verò id tantum credit ratione probabili fretus, posse reddere, non petere; c. verò litteras de restitut. spol. tres opiniones approbat, quas fortè Illustrissimus in nostris reprehenderet Theologus, si eas citra juris auctoritatem docuissent; uti & ea, quae habent jura de triennali cohabitatione frigidorum & maleficiatorum. Quod de Advocato opponit jam supra solutum est; in hoc Canonice potius timendum, quam Theologis; ul-

cus ultra non premo; certum est, Advocatum simul utriusque partis causam defendere non posse; at in causa simili & stantibus iuribus aequalibus, non video, cur, modò unam, modò aliam partem tueri non possit, modò scilicet scandalum ablit: de Iudice jam supra dictum est; excepto scilicet scandalo, unde nihil timendum, cum ad praxim reduci possit negemas, si scandalum addit. Quod denique fabulatur de bello, supra dilutum est; negant enim nostri omnes, bellum à Rege inferri posse, nisi velius certum ad rem illam quam bello repetit, habeat, aut saltem probabilis; non possunt autem consilium licet bellum illud consulere, quod ipse illiciter tantum susceperet: ubi sunt igitur sexcenta illa, quae Illustrissimus ait, nemo sani capitis inficiabitur, absurda esse & scandalosa? nullum sanè huiusmodi est, in usu opinionis verè ac certo probabilis, ut constat ex dictis; quin absurdum & scandalum est, duos aut tres auctores, nullius huc usque nominis, per meram factionem, vel illusionem eò verè audacia; ut doctissimos alios & piissimos, eoque ferè innumeros, quorum nomina in scholis, pulpitibus, templis & libris toties celebrantur, impudenter damnare, usum praesentis Ecclesiae notare, communem sententiam, quam tot Pontifices, Cardines, Episcopi, & gravissimi Doctores tradiderunt committere, ac proinde totam ferè Ecclesiam perturbare non dubitent; nisi haec scandalosa sint, quid proscelus scandalosum sit, non video; cum praeteritum illorum aliqui sanctissimo Pontifici Alexandro VII. & S. Congregationi suam illam sententiam asserere non vereantur; sed falsum esse, contendo; nullum enim decretum editum fuit, in quo haec propositio damnata fuerit, licet sequi opinionem verè ac certo, minus sine probabilem.

50. *PITHANOP.* num. 319. petit trigelimum sextum fundamentum ex octavo absurdo; quod scilicet haec doctrina laedat in dies libertatem & immunitatem Ecclesiasticam; quia Theologi zelatores secularis jurisdictionis, prurientes auribus, quatenus quae sua sunt, non quae Jesu Christi, & patrum curantes, quid S. Scriptura, Sancti Canones & probata Concilia ea de re statuunt, ea suggerunt Principibus secularibus consilia, freti scilicet aliqua opinione probabili, quae nunquam deest, quae libertati & immunitati Ecclesiae penitus advertuntur; unde concludit, hanc doctrinam probabilitatem à Deo non esse; vel unum ex Theologis vestris appellare debuerat, ad faciendam accusationis suae fidem; notorium est, quot & quantum ubique ferè gentium vestri persequutiones passi fuerint, vel hoc dumtaxat nomine, quod ad dignitatem & libertatem Ecclesiae tuendam propendunt esse credantur; ab exemplis abstineo; Quid Suarez, quid Bellarminus, quid alii, pro hac causa in suis libris passi fuerint, satis perspectum est; sed cum neminem appellet, neminem defendendo fecerim, dico tamen, nihil scriptum fuisse in hoc genere à vestris Theologis, quod dignitatem & auctoritatem Ecclesiae infirmeret, aut laedat; non quidem ut nonnulli ex Canonistis, qui per intolerabilem adulationem, Papam Deum esse in terris dixerunt, eumque omnia posse, etiam mutae quadrata rotundis; immò Illustrissimus omnes creaturam illi esse subjectam, ac praesertim infideles, eosque praecceptis canonicis & Ecclesiasticis adstrictos esse diserte docuit; nescio utrum Angelos excipiat, qui tamen in hoc subjecto universali

tionem sancti Mauri componunt, præter alias duas Lotharingæ scilicet & Burgundiæ; integra congregatio Fullienſium, ut vocant, alia item Cisterciensium, quantum splendorem Ordini monastico concilient, omnes mirari & prædicare non cessant; Canonici Regulares in hac reformationis laude suas partes desiderari non patiuntur, quot enim & quantæ Abbatia sub uno eodemque Generali Abbate præmarum religiosa observantia vigorem & florem receperunt; quod ad Mendicantes spectat, sacer Prædicatorum quantus, quantus est Ordo, nunquam ut puto, reformatione indiguit; abſit ut hoc dicam, non defunt tamen in Gallia multi conventus strictioris disciplinae, hoc ultimo sæculo feliciter inductæ; in Ordine Seraphico multæ ubique passim reformationes institutæ fuerunt, Recollectorum, Pœnitentium, seu Tertii Ordinis, & multorum aliorum, Carmelitarum Ordo præter reformationem singularem Provinciae Turoniæ & Longobardiæ, integrum, eumque ut vastissimum, ita florentissimum Discalceatorum, ut vocant, in rarum reformationis exemplum orbi Christiano peperit. Eremitæ Angustiniani, suo quoque munere probè defuncti sunt in hoc reformationis negotio; nam præter Provinciam S. Guillelmi seu Congregationem Bituricensis, alias etiam duas Discalceatorum Congregationes, alteram in Gallia, alteram in Italia, non sine incredibili propagatione feliciter tulit; omitto Camaldulenses, Trinitarios, vel eos, quos redemptionis Captivorum vocant, itemque Hospitalarios S. Antonii Viennensis, & multos alios, in quibus rara reformationis exempla videmus: adde novos aliquot Ordines pie institutos, qui primum instituti sui vigorem huc usque retinuerunt. De Monialibus nihil est, quod dicam, cum res ipsa per se loquatur; nam præter novos aliquot Ordines Monialium sanctè institutos post Concilium Tridentinum, quantum antiqui hoc sæculo restaurati fuerint, & ad meliorem formam reducti, nemo non videt, & res notoria est; deplorat tamen Illustrissimus hujus sæculi turpitudinem, & laxiorem religiosæ vitæ rationem; & de Regularibus, ut de perditis & sceleratis hominibus scribit & loquitur; multa legi super hoc, in tua decade, quæ faciliè opponi, seu reponi possent; sed porro, unum tantum indico; quod quaeris, utrum sit opinio verè probabilis, ut privatus quispiam turbet libertatem electionum, officia & dignitates Ordinis, nonnullorum ambitioni, per Brevia conferri procurer, subditos discolos superiorum obedientiæ subducatur, eosque persequatur acerrimè, qui non ita prompti absolutis hujusmodi imperiis obsequuntur; hæc & alia fusè ibidem.

55. ANTIM. Omitte quæso; cuncta hæc vitio tantum verto iis Regularibus, qui, ut suæ ambitioni, aliisque cupiditatibus serviant, hujusmodi patrociniis utuntur, iisque artibus, quas dicere non vacat, cum satis pateant; hoc saltem summæ pœnæ loco, iis esse putarim; quamquam vix eam sentire videntur, quod noti sint; res enim latere non potest, & eos optimi quique abhorreant, & abominentur; sed ad rem venio, & primo quidem loco, quod ad jejunium spectat, aliam regulam sequi non possumus, nisi quam præsentis Ecclesiæ usus nobis statuit; ab usu enim publico & approbato, quem scilicet ii sequuntur, quorum est, legum Ecclesiasticarum indemnitati consulere, aliique viri probi ac timentes Deum; ex quo manifestè consequitur, mentem Ecclesiæ non esse, ad alium jejunii modum adstringere. Longè major fuit, sat scio, Ecclesiastici jejunii rigor:

sed quid tum? ex eodem fonte, ex quo summus rigor profuſeratur, mitior deinde indulgentia profuſit; nimirum ab auctoritate Ecclesiæ; quamquam variis etiam fuit antiquis temporibus, quo ad jejunii formam & modum, in variis provinciis uti etiam hodiernum diversus est; nempe in diſtincte Pontificia iis diebus, quibus jejunium indictum est, extra Quadragesimam, à lacticiis & ovis abſtinetur; secus alibi, etiam intra fines Italiae diversus in Germania usus est ab eo, quem paulo severiores in Gallia observamus, huic autem ut standum esse, nemo prudens negaverit; quid porro à nostris in hac parte relaxatum fuerit, reverè non video, unus Faguandez, cæteris omnibus refragantibus, sustinuit, lacticiinorum usum nulla lege canonibus, sed ex sola consuetudine petita, vetitum esse; sed nihil hæc ad relaxationem jejunii; cæterum nescio, an Canonistæ austeriores sint in hoc genere, quam Theologi; cœnulam serotinam frustulo panis tritum unciarum & paucis nucibus vel amygdalis, quæ vix unciam adæquant, absolvimus; nescio an ii, quibus relaxatas jejuniorum leges exprobrare non cessant, tam paucis contenti futuri sint; lepida hystorilla, quæ huc appositè quadrat, mihi venit in mentem. Eminent. Cardinalis de Lugo, ipſo die, quo solemniter Pontifex, initio Quadragesimæ, lacrimas Cardines Cardinalium cervicibus aspergit, paulo maturius in capellam, ut vocant, Palatii Quirinalis ad eum finem contulerat sese, & dum simul cum illis Eminent. Patribus, donec accederet Pontifex, colloqueretur, unus ex iis, ejusdem cum eo nationis, cujus tamen nomini parco, de Theologis nequius graviter expoſtulare cœpit, eò quod suis Episcopibus, sacras jejuniorum leges adeo relaxassent, & relaxarent indies; Eminent. de Lugo, ut comis & cæterus erat, in hunc modum doctissimum aggressorem, quem summum Canonistam esse, ferebant, refutandum esse, duxit; videamus, uter nostrum, sanctius jejunium servet, inde quippe opinor, constabit, quinam in hac parte laxiores sint, nimirum Theologi, an Canonistæ; tum cœpit breviter ea recensere, quæ sibi in cœnula, per jejunium apponebantur, quæ vix quinque aridiores sint, nimirum Theologi, & subſcribere omnes, qui sciebant, illum prandere ac cœnare longè liberalius.

56. PITHANOPH. Apodosis facilis est; quare illam omitto, ut repellam calumniam, quam vestri affingit num. 325. Coninch scilicet, Layman & Henriquez, quasi absolute doceant, impleri præceptum audiendi Missam, & recitandi horas Canonicas, absque ulla interna devotione, & cum distractione voluntaria; ab hoc ultimo incipio, quod lib. 9. cap. 25. num. 5. lit. O, disertè docet, ab eo non impleri præceptum, qui sponte distrahitur, audiendo vana, vel aspiciendo fœminas, aut ludos, vel scribens, aut pingens aut excludens omnem attentionem, etiam eam, quæ est ad sola verba: hæc eadem recensentur in cap. dolentes de celebrat. Miss. raro tamen inquit, beneficiarius cogendus est restituere fructus, ex eo, quod sine attentione recitat; quia, inquit, in gloss. lit. a. & graves auctores negant, sola mentis evagatione frangi humanum præceptum Ecclesiæ, quæ in dist. cap. dolentes, tantum jubet, ut externa corporis modestia & religione oret attentè; Clement. 1. de celebrat. Miss. citatque in hanc rem Cajetanum, Sylvestr. Medinam, Angelum, Pisanum, Rosellum, Tabien, Astenf. Antonin. Gabrielem, Durand. Paludan.

dan aqne tractandem fattur, hanc opinionem elle
probabilem; quod fi alii magni nominis auctores
addiderit, ut Delugo de facram. Euchar. difp. 22. feft.
2. num. 47. ubi citat Joann. Valer. Coninck. Gafp.
Horn. Lell. Victorell. in fumm. Toler. Layman.
ceterique Turrianus & Fagundez, eo quod fen-
tentiam iftam improbabilem effe, dixerint; hunc
certe, qui cum noviores appellaffet hujus opinionis
defenfores nimirum Paludan. Durand. Gabriel. An-
tonio. &c. hæciple addit, fi noviores, inquit, hi
appellatur, non fciō, qui venirent nomine antiquo-
rum, nifi forte Plato, Pythagoras, Zeno, &c. illum
vero, quia jam mortui, inquit, hunc auctorem in
hujusmodi confilium excedere, imò, ut rectè monet E-
mann. n. 37.iple Suarez lib. 4. de hor. canon. cap. 26; n.
13, dixi et cap. dolentes, non poffe defumi efficax ar-
gumentum, contra iftam opinionem; quia potefl
prohiberi explicari de devotione & attentione ex-
terna: adde alioz Diana citatos, tum p. 7. traft. 9.
cap. 3. nimirum Cafpen, Baflæum, Valerium, Comi-
to. Tiberium, Joſeph. de Auguft. adde Leandr. de
S. Sacramento 3. traft. 2. quæft. 66. qui hanc quoque
probabilem reputat, licet oppofitam probabiliore-
m; Dicatillo traft. 5. de Sacram. difp. 5. dub. 8. num.
95. & 10. ubi citat D. Thom. 1.2. quæft. 100. a. 9. Hur-
trad. de quæft. difp. 5. difp. 2. eundem Leandr. p. 2.
traft. 6. difp. 13. quæft. 13. ubi præter jam appellatos
citat Hodienf. Umbert. Archidiacon. Machado;
Joann. Medini item p. 6. traft. 8. difp. 4. quæft. 2. &c.
quod autem fua attentio ad verba fufficiat inde
Leandr. quod quæft. 11. ubi præter nominatos, citat
Caye Bonacin. Filluc. Suar. Toler. Caft. Pal. Trul-
teſe; nemo igitur hæc ſententiam improbabilem
juxta veritatem, pro qua itant tam multi auctores, qui-
bus etæ talis cenſor conferri, ſeu comparari non
poſſe, ne dum anteferri; accedunt rationes poten-
tiores, quas Augo conſeſſit; quæ ab Adverſariis
non potius debuilſſent, idque reverà longè ſatius
faſtes, quam opinionem iftam à multis, iſque gra-
vibus auctoribus traditam, tot ſultam rationibus,
improbabilem traducere, dicere poterant cum
celſis, effe minus probabilem, quod utique tole-
rantiffimè fuilſſet; quamquam Doctör Anglicus à
P. Coninck. & Dicatillo, citatus ab hoc quidem
veteri auctore ab ad illo verò de Sacram. quæft. 83. art.
4. dubio, diſertè docuit, ad illum actum internum
totaſdem minime obligare, cum ſcilicet punire ne-
queſſent omittentem. Quod demum Illuſtriſſimus aſ-
ſenſus, de latiffimè oſtenſum in cap. dolentes, opinio-
nem illam eſſe improbabilem; illius pace dixerim, oſ-
tenſum non fuit, ibi enim ſemper petit principium,
nimirum per quam libet diſtractionem internam de
voti ſubſtantiam orationis, quod falſiſſimum eſſe, oſ-
tendit. Logo citatus, immò ne unam quidem ex iſtis ra-
tionibus Illuſtriſſimus diluit, quas Doctiſſimus juxta
etque ſubtiliſſimus Cardinalis propoſuerat, & aute-
ritatem Coninck. citatus.

p. Artim. Unum *ibid.* num. ni fallor 41. Eminentius prudenter observat, quod jam ante observatum est, p. Egid. Coninch, nimirum esse forte quædam de nomine; nam revera fieri non potest, ut motus lingæ scilicet, otis, &c. adeo compositi, receptione horum famulantes exerantur in eam actu in se invicem voluntatis, non tantum initio elicti, sed deinceps, ut sic loquar continuati, quamvis confusè & quædam finem, in se invicem, quemadmodum ille, qui ex exercite pulsat, licet incognitis pulsare videatur, cogitat tamen & pulsat ex arte, id est, cum ratione, licet absque actu reflexo, ut vocant;

ita profusus qui canit, aut recitat horas cononicas ; nullus autem, opinor, ad hujusmodi actus reflexos illum obliget, quæ enim lege, quod jure? nec obstat alio enim Phantasia descedere, quod revera fit spontè fiat, non negarim, peccatum esse, quod tamen non facit, modo eadem attentio, vel idem actus internus perseveret, quod dicta recitatio imperatur, dirigitur, componitur, eaque omnia adsint, quæ ad devotionem, attentionem, religionem externam ab Ecclesia desiderantur: Unde fit distractio fit talis, ut & exteriora illa decora obsceuret, vel actionem illam interiorem, ex qua sequitur exterior recitationis motus, interrumpat, nemo neget, quin novam recitandi horas obligationem inducat; fit tamen talis non fit, ut neutrum impediât, nemo non dicat, opinionem illam esse præbibilem, quæ per hunc recitandi modum, huic præcepto satisfieri adstruitur; ut ut sit, auctores nostri melioris notæ Suar. Vázquez, Sanchez, Lessius, Valent. Salas, Sæ, citati à Leandro. *dict. tract. 6. disp. 13. q. 13.* oppositam sententiam tenent.

§8. PITHANOPH. Excandescit demum & invenitur in Theologos, qui docent, non posse confessarium uti erga pœnitentem invitum opinione minus probabili, quando hæc strictior est; id est, quando imponit aliquam obligationem, puta restituendi, secus verò, quando non imponit; imò quod hæc tenus, inquit, auditum non fuit, teneri confessarium interroganti Pœnitenti declarare, quod sit opinio, verè quidem, licet minus probabilis, & minus tuta materialiter; ac denique tutum esse illum, qui varios consulit, ut sciat, an hoc, vel illud probabile sit: & hæc à num. 32.7. ad num. 330. Illustri. prosequitur, ubi concludit, in Theologos hujus temporis illud Pauli rectè quadrare 2. ad Timorh. 4. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, &c. sed hæc frustra & in casum quod enim confessarius obligationem restituendi licet imponere non possit pœnitenti, quando est minus probabile debitum, non jam opinio probabilior est, sed omnino certa sententia; unde mirari cesset Illustri. quod Theologi doceant, confessarium contra certam sententiam ire non posse; certum est etiam, stante utraque parte, æquè probabili; quod enim jure, me coget ad solvendum confessarius? si æquè probabile sit, menon debere, alioquin jure creditor restituere teneretur acceptam pecuniam; addo ego, si non certum, saltem longè probabilius esse, non posse confessarium cogere pœnitentem ad restituendum, quamdiu verè ac certo probabile est, licet minus probabile, illum non debere; quia nullus re quam possidet & probabiliter, seu prudenter existimat, suam esse, citrà pœnam spoliandus est; nec enim ut tua regula utar, certam solutionem incerta obligatio postulat. Accedit, quod fieri potest ut non debeat, quandoquidem verè probabile est, non debere; demus, quod re ipsa non debeat, injustè igitur Confessarius pœnitentem spoliat re sua; sed demus, quod reverà debeat, non propterea Confessarius, licet non imponat obligationem restituendi, injustè agit in creditorem; nec enim re sua illum spoliat, quia illam creditor non possidet, nec etiam suo jure, quod integrum intactumque relinquit, ut eo fretus, in judicio, contra debitorem agere valeat; nullam igitur injustitiam in eum admittit; unde manifesta disparitas patet: quod autem pœnitens jure suo opinione verè ac certo probabili uti possit, nec eum Confessarius impedire jure queat: & quod idem etiam bona fide varios Doctores, consulere valeat, pro veritate, jam

R 3

suprà

suprà statutum est, imò & demonstratum, vel certum omnino, vel saltem probabilius esse.

59. ANTIM. Cuncta hæc, uti & ea, quæ sequuntur, Illustrissimo ab illis nostris, per emissarios suos, quos habent in urbe, suggesta fuisse, mihi facile persuasum deo; nec est, quod mireris, illos adeo sollicitos esse, in procurandis huiusmodi restitutionibus, opera duntaxat & manu sua faciendis, sic enim grandes pecuniæ summas à Pœnitentibus extorquent, aut saltem ab iis, qui eorum curæ crediderunt se se, quibus tandem usibus, Deus scit, nec multi etiam ignorant: extat etiamnum recens memoria pretiosi scrinii, non auro, sed gemmis gravis, quæ multa centena auti millia facile adequabant: cæterum dictum locum Pauli, *conservabunt, sibi Magistros prurientes auribus*, in hæreticos quadrare, omnes ad unum interpretes docent; ego verò in eos præsertim ac singulari nomine quadrare putarem, qui eloquentiæ, seu potiùs verborum suæ lenocinio incautos & imperitos homines aurium pruritu laborantes, in errorem facile inducunt: uade Hieron. in *Ezechiel. c. 33. v. 32.* eos ad nativi oris speciem expressit, qui scripta illorum laudare & prædicare non cessant: *tales sunt, inquit, hodie multi in Ecclesia, qui aunt, venite audiamus illum & illum, mira eloquentia prædicationis sua verba volventem*, ad descriptionis, plausuque commovent & vociferantur & jactant manus. Idem Chrysost. hom. 38. ad populum. Sed jam ad alia properemus *num. 330. ad num. 335.* Fundamentum 39, statuitur petrum ex 11. absurdo, nimirum ex effrenata multitudine opinionum probabilium, nulla ferè est, inquit, veritas moralis, quæ ratione aliqua plausibili, seu probabiliori pugnari non possit, & nullus est articulus in moralibus, in quo non sit contrarietas opinionum, nimirum probabilium; unus Diana suprà ter mille quæstiones habet, cum partibus utrimque probabilibus; unde omnis regula morum evertitur; imò ipsa probabilitas non tantum ex rationibus, sed ex auctoritate auctoris pii & docti ducitur, ut Valentia, Sanchez, Sæ, Filiucius, & alii docent; quod tamen de glossarum opinionibus vix dici posset; unde jam sequi liceret omnes opiniones erroneas, quia nulla est, quæ auctoritate aliqujus auctoris non nitatur; imò Thom. Sanchez lib. 1. cap. 9. num. 9. confidenter affirmat, magis deferendum esse tali, vel tali Theologo ex Neotericis, quam antiquis, quorum opiniones possunt esse antiquatæ; addit, hanc doctrinam probabilitatum maxime indigere dextera Dei, & Romani Pontificis provisione: cum etiam modernus auctor, id est Illustrissimus Caramuel, dicere non erubuerit per opinionem probabilem fieri, ut modò peccatum non sit, quod ante peccatum erat; unde illam esse concludit super legem Dei & naturæ; usum denique probabilitatum commentum Diaboli vocat ex Merenda, & remittit nos ad Epist. Archiepiscopi Meclinienfis *infra* referendam, item ad Epist. Fr. Vincentii Baronis, in qua scribit, rædere Alexand. VII. tot novarum opinionum, hoc sæculo in Theologiam moralem inductarum, ac proinde à tuta Doctoris Angelici doctrina, ejus præcepto, vel consilio, remedium parandum: hæc summa eorum est, quæ in hoc fundamentum congestit.

60. PITHANOP. Affinxit optimo Patri Thomæ Sanchez suo more, nec enim absolute & confidenter affirmat, ut ait, magis deferendum esse cuilibet neoterico, quam antiquis; sed 1. ut opinio censeatur probabilis oportere, ut communiter reputetur, non continere errorem, 2. fieri posse, ut ex antiquis

aliquis non attenderit legem aliquam, vel decretum, contra illius opinionem stare; quo fiat, ut neoterici dissentiant, & illa opinio probabilis minime censenda sit, nimirum in praxi, secus tamen, si objectionem à tali decreto, vel lege petitam neoterici facile dissolvant; pro quo, citat Vasq. & Sayr. censet denique, insuper attendendum, ne pars opposita ita in praxi recepta sit, ut recentiores Theologi eam certam esse pronuncient; hæc ibi Sanchez, & nihil aliud; ex quo certè manifesta patet calumnia. Quod ad Mecliniensem attinet, justam profectò exceptionem patitur; is fuit in Belgio oppositarum partium Coriphæus, aut saltem singularis Patronus, à quibus censuris Ecclesiasticis, vix abstrahi potuit, quamquam mandatis Apostolicis, saltem ad speciem, tandem parit; affixam valvis Basilicæ Principis Apostolorum schedulam legimus, in qua ejus nomen ea de causa nigro theta notabatur; quo ad hoc igitur, illius auctoritas contra vestros auctores nullius momenti censenda est; suos in hoc etiam imitari studuit, qui ut censuram errorum suorum in Theologia scholastica eluderent, dissertationis impetum & vim ad moralem traduxerunt, consilio certè non pœnitendo; sed finem expectemus; nec enim pessimas huiusmodi hominum artes dudum Ecclesia tolerabit: De Vincent. Baron. nihil est, quod dicam; cujus & quantæ fidei reputandus sit, insignis ille tot mendaciorum & calumniarum Architectus per se satis superque notum est; nunquam auctores vestros Alexander appellavit, nimirum quorundam licentiam improbare visus est quinam porrò illi sit, Baro ipse viderit, iisquæ Patribus, qui ad pedum culcula admissi fuerant, auctor fuit, ut doctrinam morum juxta mentem S. Aquinatis Præceptoris sui traderent atque docerent; hoc ipsum vestri omnes flagitare & clamare non cessant; nempe ut toties reculeatur est, quisquis ex contrariis opinionibus in malam dubitationem adducitur, nimirum conscientia, non committit se discrimini, nec peccat, ut differt S. Thom. quod lib. 8. art. 13. nihil aliud dicimus, aut volumus, sed de hoc jam suprà: Dianam etiam Illustrissimum immeritò fugillat; raro hic auctor minis probabilem amplectitur, sed aliquoties duntaxat; cur ergo improbabili opinionum plaustra optimo sibi adeo severè imponit? nulla ferè summa est, etiam ex antiquis, ut Fumi, & Sylvestri quæ longè plures quæstiones non contineat; cur ergo illi probro vertitur, quasi novatori, quod antiquis, non mediocri laudi fuit. Non defuere, qui dixerint, Illustrissimum Caramuelem, Episcopum, scilicet Ecclesiæ Principem ab Illustrissimo Prælato inferioris certè ordinis non parum urbanè modò, verum etiam irreverenter & inverecundè, habitum & exceptum fuisse, in representandis vita & obvia; quis enim nescit, ex antiquioribus, aliquos existimasse, per errorem, aliquid fieri non posse, absque lethali noxa, puta sacrum facere ante matutinum recitatum; ac proinde re ipsa peccasse illud faciendo; in quo tamen cum nullam mortalem culpam recentiores agnoscant, & si id faciant, nullum peccatum mortale committunt; non erat igitur, quod innocentissimum Reverend. Caramuelis dictum, quasi blasphemum & impium adeo vehementer exagitaret.

61. ANTIM. Sed quæso te, hæc levia omite, ut errores, quos plena & liberali manu hic sparsit, colligamus in manipulos; nam primo loco erroneum dictum est, nullam ferè esse veritatem moralem, quæ plausibili, seu probabiliori aliqua ratione non oppugnatur, cum multæ sint veritates morales certæ, nimirum

